

KOMISJONI MÄÄRUS (EL) 2017/2195,
23. november 2017,
millega kehtestatakse elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri
(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrust (EÜ) nr 714/2009 võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta piiriülese elektrikaubanduses ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1228/2003, ⁽¹⁾ eriti selle artikli 18 lõike 3 punkte b ja d ning lõiget 5,

ning arvestades järgmist:

- (1) Täielikult toimiv ja ühendatud energiasiseturg on äärmiselt tähtis energiavarustuskindluse tagamiseks, konkurentsivõime suurendamiseks ja kõigile tarbijatele taskukohase hinnaga elektrienergia pakkumiseks.
- (2) Hästi toimiv elektrienergia siseturg peaks andma tootjatele vajalikud stiimulid investeerida uutesse elektritootmisvahenditesse, sh taastuvelektrit tootvatesse vahenditesse, kusjuures erilist tähelepanu tuleks pöörata ELi energiaturu kõige eraldatumatele liikmesriikidele ja piirkondadele. Hästi toimiv turg peaks võimaldama ka tarbijatel võtta asjakohaseid meetmeid energia säästlikumaks kasutamiseks, mille eelduseks on energiavarustuskindluse tagamine.
- (3) Määruses (EÜ) nr 714/2009 on sätestatud mittediskrimineerivad eeskirjad piiriülese elektrikaubanduses kasutatavatele võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta, eelkõige aga võimsuse jaotamise eeskirjad piiriülesteid võimsusvooge mõjutavate ülekandesüsteemide ja võrkudevaheliste ühenduste kohta. Et kujundada tõeliselt ühtne elektriturv ja tagada talitluskindlus, tuleks välja töötada tõhus tasakaalustamise eeskiri, millega pakutakse turuosalistele stiimuleid nende vastutusel olevates olukordades lahenduste leidmiseks nappuse korral. Eelkõige on vaja käsitleda eeskirjas süsteemi tasakaalustamisega ja energiakaubandusega seoses tehnilisi ja talitluse küsimusi. Kõnealune eeskiri peaks hõlmama eeskirju süsteemi võimsusreservide kohta.
- (4) Komisjoni määruses (EL) 2017/1485 ⁽²⁾ on sätestatud elektrisüsteemi käitamise ühtlustatud eeskirjad põhivõrguettevõtjatele, piirkondlikele talitluskindluse koordinaatoritele, jaotusvõrguettevõtjatele ja olulistele võrgukasutajatele. Selles on määratletud süsteemi kriitilise tähtsusega seisundid (tavaseisund, häireseisund, hädaolukord, kustumine ja taastamine). Selles on sätestatud ka nõuded ja põhimõtted võrgu talitluskindluse tagamiseks kogu liidus ning sellega aidatakse kaasa eesmärgile kooskõlastada liiduülesele koormuse-sageduse juhtimise ja reservide alaseid nõudeid ja põhimõtteid.
- (5) Käesoleva määrusega kehtestatakse kogu ELi hõlmavad tehnilisi küsimusi, talitlust ja turgu käsitlevad eeskirjad, millega reguleeritakse elektrisüsteemi tasakaalustamisturgude toimimist. Selles sätestatakse tasakaalustamisvõimsuse hankimise, tasakaalustamisenergia käivitamise ja tasakaaluhaldurite tehtava arveldamise eeskirjad. Ka tuleb selle kohaselt välja töötada ühtlustatud meetodika, mida kasutatakse piirkonnaülese ülekandevõimsuse jaotamiseks seoses tasakaalustamisega. Sellised eeskirjad suurendavad lühiajaliste turgude likviidsust, edendades piiriülest kaubandust ja olemasolevate võrkude tõhusamat kasutamist seoses tasakaalustamisenergiaga. Kuna tasakaalustamisenergia pakkumused konkureerivad kogu ELi hõlmavas tasakaalustamiskeskonnas, avaldab see konkurentsile soodustavat mõju.
- (6) Käesoleva määruse eesmärk on tagada Euroopa elektriülekanadesüsteemi optimaalne haldamine, kooskõlastatud talitlemine ning ühtlasi liidu eesmärkide saavutamine taastuenergia tootmise alal, samuti eeliste pakkumine tarbijatele. Põhivõrguettevõtjad koostöös jaotusvõrguettevõtjatega, kui see on asjakohane, peaksid vastutama Euroopas tasakaalustamisturgude kujundamise ja loomise eest, et hoida süsteemi tasakaalus kõige tõhusamal viisil. Et seda teha, peaksid põhivõrguettevõtjad tegema omavahel ja jaotusvõrguettevõtjatega tihedat koostööd ning võimalikult hästi kooskõlastama oma tegevust, et elektrisüsteem oleks tõhus kõigis piirkondades ja kõigil pingestametel, ilma et sellega piirataks konkurentsioiguse kohaldamist.

⁽¹⁾ ELT L 211, 14.8.2009, lk 15.

⁽²⁾ Komisjoni 2. augusti 2017. aasta määrus (EL) 2017/1485, millega kehtestatakse elektri ülekandesüsteemi käidueeskiri (ELT L 220, 25.8.2017, lk 1).

- (7) Põhivõrguettevõtjad peaksid saama delegeerida kõik või osa neile käesoleva määrusega määratud ülesannetest kolmandale isikule. Delegeeriv põhivõrguettevõtja peaks jääma vastutavaks käesolevas määruses sätestatud kohustuste täitmise eest. Samuti peaksid liikmesriigid saama määrata käesoleva määruse kohaseid ülesandeid ja kohustusi kolmandale isikule. Selline delegeerimine peaks olema piiratud riikliku tasandi ülesannetega (näiteks tasakaaluarveldus). Delegeerimise piirangud ei tohiks põhjustada tarbetute muudatuste tegemist kehtivasse siseriiklikku korda. Põhivõrguettevõtjad peaksid jääma vastutavaks neile Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/72/EÜ⁽¹⁾ kohaselt usaldatud ülesannete täitmise eest, kui on tegemist üleeuroopaliste meetodite arendamise ning üleeuroopaliste tasakaalustamiskeskondade juurutamise ja käitamisega. Kui liikmesriigis on kolmandal isikul tasakaaluarvelduse alane asjatundlikkus ja kogemused, võib asjaomane liikmesriik taotleda luba teistelt põhivõrguettevõtjatelt ja ENTSO-Elt, et kaasata selline kolmas isik ettepaneku väljatöötamisse. Vastutavaks ettepaneku väljatöötamise eest jääb siiski liikmesriigi põhivõrguettevõtja koos kõigi teiste põhivõrguettevõtjatega ning vastutavaks ei saa teha kolmandat isikut.
- (8) Eeskirjad, millega määratakse kindlaks tasakaalustamisteenuse osutajate ja tasakaaluhaldurite roll, tagavad ausa, läbipaistva ja mittediskrimineeriva lähenemisviisi. Lisaks sellele sätestatakse tasakaalustamistingimusi käsitlevates eeskirjades põhimõtted ja rollid, mille raames tehakse käesoleva määrusega hõlmatud tasakaalustamist ning tagatakse piisav konkurents ja võrdsed tingimused turuosalistele, hõlmates sealhulgas tarbimiskaja agregaatoreid ja jaotusvõrgu tasandi varasid.
- (9) Iga tasakaalustamisteenuse osutaja, kes kavatses pakkuda tasakaalustamisenergiat või -võimsust, peaks olema läbinud kvalifitseerimise, nagu selle on sätestanud põhivõrguettevõtjad koos jaotusvõrguettevõtjatega.
- (10) Tasakaalustamisturgude lõimimist peaks soodustama ühtse Euroopa tasakaalustamiskeskonna loomine, selle kaudu peaksid toimuma tasakaalustamatuse tasaarvestuse toimingud, tasakaalustamisenergia vahetamine sageduse taastamise reservidest ja asendusreservidest. Põhivõrguettevõtjatevaheline koostöö peaks olema rangelt piiratud sellega, mis on vajalik selliste Euroopa tasakaalustamiskeskondade kavandamiseks, juurutamiseks ja käitamiseks.
- (11) Keskkonnad tasakaalustamisenergia vahetamiseks sageduse taastamise reservidest ja asendusreservidest peaksid kasutama pakkumuste üldnimekirju, et oleks tagatud pakkumuste kulutõhus käivitamine. Põhivõrguettevõtjad võivad üksnes siis juurutada teistsugusel mudelil põhinevat keskkonda ja selle kasutusele võtta, kui kõikide põhivõrguettevõtjate tasuvusanalüüsist ilmneb, et on vaja muuta automaatkäivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise keskkonda.
- (12) Tasakaalustamisturgude lõimimine peaks hõlbustada päevasisese turu tõhusat toimimist, et võimaldada turuosalistel teha tasakaalustamist võimalikult reaalajalähedaselt. Põhivõrguettevõtjad peaksid tasakaalustamisturul tasakaalustamist tegema alles pärast päevasisese turu lõppemist jäänud tasakaalustamatuse korvamiseks. Tasakaaluarveldusperioodi ühtlustamine Euroopas kestusele 15 minutit peaks edendama päevasisest kaubandust ja mitme kaubeldava toote arendamist ühe ja sama tarneaja jaoks.
- (13) Selleks et võimaldada tasakaalustamisteenuste vahetamist, pakkumuste üldnimekirja koostamist ja piisavat likviidsust tasakaalustamisturul, on vaja sätestada tasakaalustamistoodete standardimine. Käesolevas määruses on loetletud minimaalsed standardsed näitajad ja täiendavad näitajad, mille kaudu määratletakse standardtooteid.
- (14) Tasakaalustamisenergia standardtoodete hinnakujunduse meetod peaks looma turuosalistele stiimuleid, et taastada ja säilitada tasakaalustamatuse hinnapiirkonna süsteemi tasakaalu, vähendada süsteemi tasakaalustamatust ja ühiskonna kulutusi. Sellise hinnakujunduse eesmärk peaks olema tarbimiskaja ja muude tasakaalustamisressursside tõhus kasutamine kooskõlas talitluskindluse piirmääradega. Tasakaalustamisvõimsuse hankimiseks kasutatava hinnakujundusmeetodi eesmärk peaks olema tarbimiskaja ja muude tasakaalustamisressursside tõhus kasutamine kooskõlas talitluskindluse piirmääradega.
- (15) Selleks et põhivõrguettevõtjad saaksid tasakaalustamisvõimsust hankida ja kasutada tõhusalt, säästlikult ja turupõhiselt, on vaja soodustada turgude lõimimist. Sellega seoses kehtestatakse käesoleva määrusega järgmised kolm meetodit, mille abil võivad põhivõrguettevõtjad jaotada piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, kui see on kooskõlas tasuvusanalüüsiga: koosoptimeerimine mitmes kauplemisajavahemikus, turupõhine jaotamine ja jaotamine majandusliku tasuvuse analüüsi põhjal. Koosoptimeerimisel põhinev jaotamine peaks toimuma järgmise päeva ajavahemikus, mitmes kauplemisajavahemikus

(¹) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 55).

koosoptimeerimist ja turupõhist jaotamist võiks aga teha siis, kui leping on sõlmitud kuni nädal enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist, ning majandusliku tasuvuse analüüsil põhinevat jaotamist võib kasutada, kui leping on sõlmitud rohkem kui nädal enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist, tingimusel, et jaotamisel on piiratud mahud ja hinnang tehakse igal aastal.

- (16) Kui piirkonnaülese võimsuse jaotamise protsessi meetodika on heaks kiitnud asjaomane reguleeriv asutus, võivad kaks või mitu põhivõrguettevõtjat asuda meetodikat varem kasutama, et koguda kogemusi ja tagada edaspidi sujuv üleminek selle kasutamisele teiste põhivõrguettevõtjate seas. Kui selline meetodika on välja töötatud, peaksid kõik põhivõrguettevõtjad ühtlustama sellise meetodika kasutamise, et soodustada turgude lõimimist.
- (17) Tasakaaluarvelduse peaesmärk on tagada, et tasakaaluhaldurid toetaksid süsteemi tasakaalu tõhusalt ja innustaksid turuosalisi tasakaalu taastamisel ja säilitamisel. Käesoleva määrusega sätestatakse tasakaaluarvelduse eeskirjad, et see toimuks mittediskrimineerivalt, õiglaselt, objektiivselt ja läbipaistvalt. Selleks, et tasakaalustamisturg ja kogu energiasüsteem võimaldaks lõimida üha suurenevat taastuvenergia osa, võttes arvesse taastuvenergia muutlikkust, peaksid tasakaalustamatuse hinnad kajastama energia väärtust reaalselt.
- (18) Põhivõrguettevõtjatele teatavate eeskirjade kohaldamisest ajutiste erandite lubamine tuleks kehtestada käesoleva määrusega nii, et võetaks arvesse erandlikke asjaolusid, mille korral võib kõnealuste eeskirjade järgimine ohustada nt talitluskindlust või viia enneaegu tarkvõrgutaristu asendamiseni.
- (19) Kui asjaomased reguleerivad asutused ei suuda ühiste tingimuste või meetodite osas kokkuleppele jõuda, peab kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 713/2009 (1) artikliga 8 tegema otsuse Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (edaspidi „koostööamet“).
- (20) Käesolev määrus on välja töötatud tihedas koostöös koostööameti, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku (edaspidi „ENTSO-E“) ja sidusrühmadega, et läbipaistvalt ja kõiki osalisi kaasavalt võtta vastu tõhus, tasakaalustatud ja proportsionaalne eeskiri. Vastavalt määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 18 lõikele 3 peab komisjon enne käesoleva määruse muutmise ettepaneku tegemist konsulteerima koostööameti, ENTSO-E ja teiste asjaomaste sidusrühmadega.
- (21) Käesolevas määruses sätestatud meetmed on kooskõlas määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 23 lõikes 1 osutatud komitee arvamusega,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I JAOTIS

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

1. Käesoleva määrusega sätestatakse elektrisüsteemi tasakaalustamise üksikasjalik eeskiri, sealhulgas ühtsed põhimõtted sageduse hoidmise reservide, sageduse taastamise reservide ja asendusreservide hankimise ja arveldamise kohta ning sageduse taastamise reservide ja asendusreservide käivitamise üldine meetodika.
2. Käesolevat määrust kohaldatakse põhivõrguettevõtjate, jaotusvõrguettevõtjate, sealhulgas suletud jaotusvõrkude ettevõtjate, Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti (edaspidi „koostööamet“), Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku (edaspidi „ENTSO-E“) ning selliste kolmandate isikute suhtes, kellele on delegeeritud või määratud ülesanded, ja muude turuosaliste suhtes.
3. Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi liidusiseste ülekandesüsteemide ja nendevaheliste ühenduste suhtes, välja arvatud sellised saarte ülekandesüsteemid, mis ei ole teiste ülekandesüsteemidega ühendatud.
4. Kui liikmesriigis tegutseb rohkem kui üks põhivõrguettevõtja, kehtib käesolev määrus kõikide selle liikmesriigi põhivõrguettevõtjate suhtes. Kui mõne põhivõrguettevõtja funktsioon ei ole asjakohane ühe või mitme käesolevas määruses sätestatud kohustuse seisukohast, võib liikmesriik määrata nende kohustuste täitmise eest vastutavaks ühe või mitu teist põhivõrguettevõtjat.

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 713/2009, millega luuakse Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ELT L 211, 14.8.2009, lk 1).

5. Kui koormuse-sageduse juhtimispiirkond hõlmab kahte või mitut põhivõrguettevõtjat, võivad sellise koormuse-sageduse juhtimispiirkonna kõik põhivõrguettevõtjad otsustada, kui asjaomane reguleeriv asutus selle heaks kiidab, et ühte või mitut käesolevas määruses sätestatud kohustust täidetakse koormuse-sageduse juhtimispiirkonna kõikides plaanimispiirkondades kooskõlastatult.

6. Euroopa tasakaalustamisenergia standardtoodete vahetamise keskkonnad võib avada Šveitsis tegutsevatele põhivõrguettevõtjatele tingimusel, et selle riigi asjaomaste õigusaktidega rakendatakse ELi elektriturgu reguleerivate õigusaktide peamisi sätteid ning et liidu ja Šveitsi valitsuse vahel on sõlmitud elektrialast koostööd reguleeriv leping, aga ka sel juhul, kui Šveitsi väljajätmine võiks põhjustada piirkonna talitluskindlust ohustavaid plaaniväliseid võimsusvooge Šveitsi kaudu.

7. Vastavalt lõike 6 tingimustele otsustab Šveitsi osalemise tasakaalustamisenergia standardtoodete vahetamise keskkondades komisjon lähtuvalt koostööameti ja kõikide põhivõrguettevõtjate arvamusest vastavalt artikli 4 lõike 3 kohasele menetlusele. Šveitsi põhivõrguettevõtjate õigused ja kohustused peavad olema kooskõlas liidus tegutsevate põhivõrguettevõtjate õiguste ja kohustustega, et võimaldada tasakaalustamisturu sujuvat toimimist liidu tasandil ning tagada kõigile osalistele võrdsed tingimused.

8. Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi komisjoni määruse (EL) 2017/1485 artiklis 18 määratletud süsteemi seisundite suhtes.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse mõisteid direktiivi 2009/72/EÜ artikli 2, määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 2, komisjoni määruse (EL) nr 543/2013 ⁽¹⁾ artikli 2, komisjoni määruse (EL) 2015/1222 ⁽²⁾ artikli 2, komisjoni määruse (EL) 2016/631 ⁽³⁾ artikli 2, komisjoni määruse (EL) 2016/1388 ⁽⁴⁾ artikli 2, komisjoni määruse (EL) 2016/1447 ⁽⁵⁾ artikli 2, komisjoni määruse (EL) 2016/1719 ⁽⁶⁾ artikli 2, määruse (EL) 2017/1485 artikli 3 ja komisjoni määruse (EL) 2017/2196 ⁽⁷⁾ artikli 3 tähenduses.

Lisaks kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „tasakaalustamine“ – kõikides ajavahemikes võetavad meetmed ja toimingud, millega põhivõrguettevõtjad pidevalt tagavad süsteemi sageduse püsimise kindlaksmääratud stabiilsuspiirides, nagu on sätestatud määruse (EL) 2017/1485 artiklis 127, ning vastavuse reservide nõudele, et tagada nõutav kvaliteet, nagu on sätestatud määruse (EL) 2017/1485 IV osa V–VII jaotises;
- 2) „tasakaalustamisturg“ – institutsiooniliste, äriliste ja talitlusega seotud korralduste kogum, millega on kehtestatud tasakaalustamise turupõhine juhtimine;
- 3) „tasakaalustamisteenused“ – teenused, mis hõlmavad kas tasakaalustamisenergiat või tasakaalustamisvõimsust või mõlemat;
- 4) „tasakaalustamisenergia“ – energia, mida põhivõrguettevõtjad kasutavad tasakaalustamiseks ja mida tarnib tasakaalustamisteenuse osutaja;
- 5) „tasakaalustamisvõimsus“ – reservvõimsuse maht, mida tasakaalustamisteenuse osutaja hoiab vastavalt kokkuleppele ja mille kohta on tasakaalustamisteenuse osutaja nõustunud põhivõrguettevõtjale pakkumusi tegema vastavas tasakaalustamisenergia mahus ja lepingu kestuse ajal;

⁽¹⁾ Komisjoni 14. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 543/2013, mis käsitleb elektriturgudel andmete esitamist ja avaldamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 714/2009 I lisa (ELT L 163, 15.6.2013, lk 1).

⁽²⁾ Komisjoni 24. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1222, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised (ELT L 197, 25.7.2015, lk 24).

⁽³⁾ Komisjoni 14. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/631, millega kehtestatakse võrgueeskiri elektritootmisüksuste võrku ühendamise nõuete kohta (ELT L 112, 27.4.2016, lk 1).

⁽⁴⁾ Komisjoni 17. augusti 2016. aasta määrus (EL) 2016/1388, millega kehtestatakse võrgueeskiri tarbimise ühendamise kohta (ELT L 223, 18.8.2016, lk 10).

⁽⁵⁾ Komisjoni 26. augusti 2016. aasta määrus (EL) 2016/1447, millega kehtestatakse võrgueeskiri alalisvooluülekanesüsteemide ja alalisvooluühendusega energiapargimoodulite võrguühenduse nõuete kohta (ELT L 241, 8.9.2016, lk 1).

⁽⁶⁾ Komisjoni 26. septembri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1719, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise forvardturu eeskiri (ELT L 259, 27.9.2016, lk 42).

⁽⁷⁾ Komisjoni 24. novembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2196, millega kehtestatakse elektrivõrgu hädaolukorra ja taastamise eeskiri (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 54).

- 6) „tasakaalustamisteenuse osutaja“ – turuosaline, kellel on reserve pakkuvad üksused või reserve pakkuvad rühmad, kes suudavad osutada põhivõrguettevõtjatele tasakaalustamisteenust;
- 7) „tasakaaluhaldur“ – turuosaline või tema valitud esindaja, kes vastutab tasakaalustamatuse eest;
- 8) „tasakaalustamatus“ – tasakaaluhalduri jaoks arvutatud energiakogus, mis vastab vahele kõnealuse tasakaaluhalduri eraldatud mahu ja tema lõpppositsiooni vahel teatud tasakaaluarveldusperioodil, sealhulgas kõnealuse tasakaaluhalduri võimalikud tasakaalustamatuse korrigeeringud;
- 9) „tasakaaluarveldus“ – rahaline arveldusmehhanism tasakaaluhaldurilt tasu saamiseks või neile tasu maksmiseks vastavalt tasakaalustamatusele;
- 10) „tasakaaluarveldusperiood“ – ajavahemik, mille kohta arvutatakse tasakaaluhaldurite tasakaalustamatus;
- 11) „tasakaalustuspiirkond“ – piirkond, mille kohta arvutatakse tasakaalustamatus;
- 12) „tasakaalustamatuse hind“ – iga tasakaaluarveldusperioodi kohta iga tasakaalustamatuse jaoks igas suunas arvutatav hind, mis on kas positiivne, null või negatiivne;
- 13) „tasakaalustamatuse hinnapiirkond“ – piirkond, mille jaoks arvutatakse tasakaalustamatuse hind;
- 14) „tasakaalustamatuse korrigeering“ – tasakaalustamisteenuse osutajalt saadav tasakaalustamisenergia, mida ühendav põhivõrguettevõtja kasutab tasakaaluarveldusperioodil asjaomaste tasakaaluhaldurite jaoks kõnealuste tasakaaluhaldurite tasakaalustamatuse arvutamiseks;
- 15) „eraldatud maht“ – energia, mis on tegelikult süsteemi sisestatud või süsteemist võetud ja mis on omistatud tasakaaluhaldurile tema tasakaalustamatuse arvutamiseks;
- 16) „positsioon“ – tasakaaluhalduri teatud energiakogus, mida kasutatakse tema tasakaalustamatuse arvutamiseks;
- 17) „omajaotuse mudel“ – plaanimise ja koormuste jaotamise mudel, mille puhul nii tootmise kui ka tarbimise graafikud ning tootmis- ja tarbimisüksuste koormusjaotuse määravad kõnealuste üksuste graafiku koostajad;
- 18) „keskdispetšerjuhtimise mudel“ – plaanimise ja juhtimise mudel, mille puhul nii tootmise kui ka tarbimise graafikud ning tootmis- ja tarbimisüksuste koormusjaotus selliste üksuste osas, kelle koormusi saab jaotada, määrab põhivõrguettevõtja ühendplaanimise käigus;
- 19) „ühendplaanimine“ – iteratiivne protsess, milles kasutatakse sisendina vähemalt: ühendplaanimise pakkumusi äriliste andmetega ja üksikute tootmis- või tarbimisüksuste tehniliste andmete kogumitega ning üksikasjalikult esitatud käivitamisnäitajaid, värskemaid juhtimispiirkonna piisavuse analüüsi ja talitluskindluse piirmäärasid;
- 20) „ühendplaanimise sulgemisaeg“ – ajahetk, millest alates teatava ühendplaanimise iteratiivse protsessi jaoks ei tohi enam ühendplaanimise pakkumusi esitada ega neid ajakohastada;
- 21) „põhivõrguettevõtjatevaheline mudel“ – tasakaalustamisteenuste vahetamise mudel, mille puhul tasakaalustamisteenuste osutaja pakub teenuseid oma ühendavale põhivõrguettevõtjale, kes omakorda pakub neid teenuseid taotlevale põhivõrguettevõtjale;
- 22) „ühendav põhivõrguettevõtja“ – põhivõrguettevõtja, kes käitab plaanimispiirkonda, kus tasakaalustamisteenuse osutajad ja tasakaaluhaldurid peavad täitma tasakaalustamisnõudeid;
- 23) „tasakaalustamisteenuste vahetamine“ – tasakaalustamisenergia ja/või tasakaalustamisvõimsuse vahetamine;
- 24) „tasakaalustamisenergia vahetamine“ – tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamine tasakaalustamisenergia tarnimiseks põhivõrguettevõtjale plaanimispiirkonda, mis ei ole see plaanimispiirkond, kuhu on ühendatud käivitatud tasakaalustamisteenuse osutaja;

- 25) „tasakaalustamisvõimsuse vahetamine“ – tasakaalustamisvõimsuse pakkumine põhivõrguettevõtjale plaanimispiirkonda, mis ei ole see plaanimispiirkond, kuhu on ühendatud tasakaalustamisteenuse osutaja, kellelt tasakaalustamisvõimsus hangitakse;
- 26) „tasakaalustamisvõimsuse üleandmine“ – tasakaalustamisvõimsuse üleandmine esialgselt lepinguliselt tasakaalustamisteenuse osutajalt teisele tasakaalustamisteenuse osutajale;
- 27) „tasakaalustamisenergia sulgemisaeg“ – ajahetk, millest alates ei tohi enam pakkumuste üldnimekirjas esitatud standardtoote kohta pakkumusi esitada ega ajakohastada;
- 28) „standardtoode“ – ühtlustatud tasakaalustamistoode tasakaalustamisteenuste vahetamiseks, nagu selle on määratlenud koos kõik põhivõrguettevõtjad;
- 29) „ettevalmistusaeg“ – ajavahemik alates taotluse esitamisest ühendava põhivõrguettevõtja poolt põhivõrguettevõtjatevahelise mudeli korral või lepingulise põhivõrguettevõtja poolt TSO-BSP mudeli korral kuni koormuse muutmisperioodi alguseni;
- 30) „täieliku käivitamise aeg“ – ajavahemik alates käivitamisaotluse esitamisest ühendava põhivõrguettevõtja poolt põhivõrguettevõtjatevahelise mudeli korral või lepingulise põhivõrguettevõtja poolt TSO-BSP mudeli korral kuni asjaomase toote täismahus tarne saavutamiseni;
- 31) „seiskamisaeg“ – ajavahemik koormuse muutmiseks täismahus tarnest kuni seadeväärtuseni või täismahus loobumisest tagasi seadeväärtuseni;
- 32) „tarneaeg“ – ajavahemik, mille kestel tasakaalustamisteenuse osutaja teeb süsteemi siseneva võimsuse kogu taotletud muutuse või süsteemist võetava võimsuse kogu taotletud muutuse täitmiseks vajaliku tarne;
- 33) „kehtivusaeg“ – ajavahemik, mille jooksul võib käivitada tasakaalustamisteenuse osutaja tehtud tasakaalustamisenergia pakkumuse ja mille jooksul on tagatud toote kõigi näitajate nõuetekohased väärtused. Kehtivusaeg on määratud kehtivuse algus- ja lõppajaga;
- 34) „käivitamisviis“ – tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamise viis, kas käsitsi või automaatselt, sõltuvalt sellest, kas tasakaalustamisenergia käivitab töötaja käsitsi või toimub see automaatselt tagasisidestuse teel suletud süsteemis;
- 35) „jagatavus“ – põhivõrguettevõtja võimalus kasutada üksnes osaliselt tasakaalustamisenergia või tasakaalustamisvõimsuse pakkumusi, mida pakub tasakaalustamisteenuse osutaja, ja seda nii käivitatava võimsuse kui ka selle kestuse osas;
- 36) „eritoode“ – toode, mis erineb standardtootest;
- 37) „pakkumuste üldnimekiri“ – tasakaalustamisenergia pakkumuste nimekiri, milles on pakkumused järjestatud hinna järgi ja mida kasutatakse nende pakkumuste käivitamiseks;
- 38) „põhivõrguettevõtja energiapakkumuse esitamise sulgemisaeg“ – ajahetk, millest alates ühendav põhivõrguettevõtja enam ei saa esitada tasakaalustamisteenuse osutajalt saadud tasakaalustamisenergia pakkumusi käivitamise optimeerimise funktsioonile;
- 39) „käivitamise optimeerimise funktsioon“ – funktsioon, mis kasutab optimeerimisalgoritmi, et optimeerida tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamist;
- 40) „tasakaalustamatuse tasaarvestuse funktsioon“ – funktsioon, mis rakendab teatavat algoritmi tasakaalustamatuse korvamiseks tasaarvestuse põhimõttel;
- 41) „põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise funktsioon“ – funktsioon, mis seisneb arveldamises põhivõrguettevõtjatevahelises koostöös tehtud toimingute eest;
- 42) „võimsushanke optimeerimise funktsioon“ – funktsioon, mis rakendab teatavat algoritmi, et optimeerida tasakaalustamisvõimsuse hankimist tasakaalustamisvõimsust vahetavate põhivõrguettevõtjate jaoks;
- 43) „TSO-BSP mudel“ – tasakaalustamisteenuste vahetamise mudel, mille puhul tasakaalustamisteenuse osutaja (BSP) osutab tasakaalustamisteenust otse lepingulisele põhivõrguettevõtjale, kes omakorda osutab tasakaalustamisteenust taotlevale põhivõrguettevõtjale;
- 44) „lepinguline põhivõrguettevõtja“ – põhivõrguettevõtja (TSO), kellel on sõlmitud tasakaalustamisteenuse leping teises plaanimispiirkonnas asuva tasakaalustamisteenuse osutajaga;
- 45) „taotlev põhivõrguettevõtja“ – põhivõrguettevõtja, kes taotleb tasakaalustamisenergia tarnimist.

*Artikkel 3***Eesmärgid ja regulatiivsed tahud**

1. Käesoleva määruse eesmärgid on järgmised:
 - a) edendada tõhusat konkurentsi, läbipaistvust ja mittediskrimineerimist tasakaalustamisturgudel;
 - b) suurendada tasakaalustamise tõhusust ning Euroopa ja riiklike tasakaalustamisturgude tõhusust;
 - c) loimida tasakaalustamisturud ja edendada tasakaalustamisteenuste vahetamise võimalusi ning ühtlasi tagada talitluskindlus;
 - d) aidata kaasa elektriülekandesüsteemi ja elektrisektori tõhusale pikaajalisele toimimisele ja arengule liidus ning aidata ühtlasi kaasa ka päevasisele turu, järgmise päeva turu ja tasakaalustamisturu tõhusale ja järjepidevale toimimisele;
 - e) tagada, et tasakaalustamisteenuste hankimine toimuks õiglaselt, objektiivselt, läbipaistvalt ja turupõhiselt, hoides ära põhjendamatu takistusi uute ettevõtjate turule sisenemisel, edendades tasakaalustamisturgude likviidsust ning vältides samal ajal põhjendamatu konkurentsimoonutusi elektri siseturul;
 - f) hõlbustada tarbimiskaja kasutamist, hõlmates sealhulgas agregeerimis- ja energiasalvestusüksusi, tagades ühtlasi, et konkureerimisel oleksid kõigil võrdsed tingimused ning et vajaduse korral oleks võimalik sõltumatult tegutseda üksiku tarbimiskasutuse teenindamisel;
 - g) hõlbustada taastuvate energiaallikate kasutamist ja aidata saavutada Euroopa Liidu eesmärk seoses taastuvate energiaallikate kasutamise edendamisega.
2. Käesoleva määruse kohaldamisel peavad liikmesriigid, asjaomased reguleerivad asutused ja võrguettevõtjad:
 - a) kohaldama proportsionaalsuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid;
 - b) tagama läbipaistvuse;
 - c) kohaldama põhimõtet, et tuleb leida optimum suurima üldise tõhususe ja väikseima kõigi osaliste kulude summa vahel;
 - d) tagama, et põhivõrguettevõtjad kasutaksid võrgu talitluskindluse ja stabiilsuse tagamisel võimalikult palju turupõhiseid mehhanisme;
 - e) tagama, et forvardturu, järgmise päeva turu ja päevasise turu mehhanismi arendamist ei takistataks;
 - f) austama asjaomasele põhivõrguettevõtjale pandud vastutust, sealhulgas siseriiklike õigusaktidega pandud vastutust süsteemi talitluskindluse tagamise eest;
 - g) nõu pidama asjaomaste jaotusvõrguettevõtjatega ja võtma arvesse võimalikku mõju nende süsteemile;
 - h) võtma arvesse tunnustatud Euroopa standardeid ja tehnilisi kirjeldusi.

*Artikkel 4***Põhivõrguettevõtjate tingimused või meetodid**

1. Põhivõrguettevõtjad töötavad välja käesoleva määrusega nõutud tingimused või meetodid ning esitavad need heakskiitmiseks asjaomasele reguleerivale asutusele direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt vastavalt käesolevas määruses sätestatud tähtaegadele.
2. Kui käesoleva määruse kohaste tingimuste või meetodite kehtestamise ettepaneku väljatöötamises ja kokkuleppimises peab osalema rohkem kui üks põhivõrguettevõtja, peavad osalevad põhivõrguettevõtjad tegema tihedat koostööd. Põhivõrguettevõtjad peavad koostöös ENTSO-Ega korrapäraselt teavitama reguleerivaid asutusi ja koostööametit nimetatud tingimuste või meetodite väljatöötamise edenemisest.

3. Kui põhivõrguettevõtjad ei jõua artikli 5 lõike 2 kohaste tingimuste või meetodite alaste ettepanekute suhtes üksmeelele, teevad nad otsuseid kvalifitseeritud häälteenamuse alusel. Kvalifitseeritud häälteenamus artikli 5 lõike 2 kohaste ettepanekute vastuvõtmiseks peab hõlmama:

- a) põhivõrguettevõtjaid, kes esindavad vähemalt 55 % liikmesriikidest, ja
- b) selliseid põhivõrguettevõtjaid, kes esindavad liikmesriike, mille elanikkond on vähemalt 65 % liidu elanikkonnast.

Blokeeriv vähemus peab artikli 5 lõike 2 kohaste otsuste blokeerimiseks koosnema vähemalt nelja liikmesriiki esindavatest põhivõrguettevõtjatest; kui blokeerivat vähemust ei õnnestu moodustada, loetakse kvalifitseeritud häälteenamus saavutatuks.

4. Kui asjaomased piirkonnad hõlmavad rohkem kui viit liikmesriiki ning põhivõrguettevõtjad ei jõua üksmeelele, teevad nad artikli 5 lõike 3 kohaste tingimuste ja meetodite alaste ettepanekute kohta otsuseid kvalifitseeritud häälteenamuse alusel. Kvalifitseeritud häälteenamus artikli 5 lõike 3 kohaste ettepanekute vastuvõtmiseks peab hõlmama:

- a) põhivõrguettevõtjaid, kes esindavad vähemalt 72 % asjaomastest liikmesriikidest, ja
- b) põhivõrguettevõtjaid, kes esindavad liikmesriike, mille elanikkond on vähemalt 65 % vaadeldava piirkonna elanikkonnast.

Blokeeriv vähemus peab artikli 5 lõike 3 kohaste otsuste blokeerimiseks olema vähemalt miinimumarv põhivõrguettevõtjaid, kes esindavad osalevate liikmesriikide elanikest rohkem kui 35 %, lisaks sellele põhivõrguettevõtjad, kes esindavad veel vähemalt ühte asjaomast liikmesriiki; kui blokeerivat vähemust ei õnnestu moodustada, loetakse kvalifitseeritud häälteenamus saavutatuks.

5. Põhivõrguettevõtjad peavad tegema kuni viit liikmesriiki hõlmavaid piirkondi käsitlevate, artikli 5 lõike 3 kohaste tingimuste või meetodite alaste ettepanekute otsuseid konsensuse alusel.

6. Kui põhivõrguettevõtjad teevad otsuseid lõigete 3 ja 4 alusel, on igal liikmesriigil üks hääl. Kui liikmesriigi territooriumil on rohkem kui üks põhivõrguettevõtja, jagab liikmesriik hääleõiguse põhivõrguettevõtjate vahel.

7. Kui põhivõrguettevõtjad ei esita asjaomasele reguleerivale asutusele käesolevas määruses sätestatud tähtjaks tingimuste või meetodite kohta ettepanekut, peavad nad asjaomasele reguleerivale asutusele ja koostööametile esitama asjaomaste tingimuste või meetodite esialgse versiooni ning selgitama, miks neil ei ole õnnestunud kokkuleppele jõuda. Koostööamet peab komisjoni hilinemisest teavitama ning komisjoni nõudel koostöös asjaomaste reguleerivate asutustega uurima hilinemise põhjusi ja teatama need komisjonile. Komisjon võtab tingimuste või meetodite vastuvõtmiseks vajalikud meetmed nelja kuu jooksul pärast koostööametilt teabe saamist.

Artikkel 5

Põhivõrguettevõtjate tingimuste või meetodite heakskiitmine

1. Iga asjaomane reguleeriv asutus kiidab direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt heaks lõigete 2–4 kohased põhivõrguettevõtjate väljatöötatud tingimused või meetodid.

2. Kõigi reguleerivate asutuste heakskiidu peavad saama ettepanekud järgmiste tingimuste või meetodite kohta:

- a) artikli 20 lõike 1, artikli 21 lõike 1 ja artikli 22 lõike 1 kohase Euroopa keskkonna loomise raamistik;
- b) muudatused artikli 20 lõike 5 ja artikli 21 lõike 5 kohase Euroopa keskkonna loomise raamistikus;
- c) tasakaalustamisvõimsuse standardtooted vastavalt artikli 25 lõikele 2;
- d) liigitamismetoodika tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamiseks, võttes arvesse artikli 29 lõiget 3;
- e) Euroopa keskkondade kaudu edastatavate energiapakkumuste vähimmahu võimaliku suurenemise artikli 29 lõike 11 kohane hindamine;
- f) artikli 30 lõigetele 1 ja 5 vastav hinnakujundusmetoodika sellise tasakaalustamisenergia ja piirkonnaülese võimsuse jaoks, mida kasutatakse tasakaalustamisenergia vahetamise või tasakaalustamise tasaarvestuse puhul;
- g) piirkonnaülese võimsuse jaotamise metoodika ühtlustamine tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks vastavalt artikli 38 lõikele 3;

- h) piirkonnaülese võimsuse koosoptimeerimisega jaotamise meetodika kooskõlas artikli 40 lõikega 1;
- i) põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise eeskirjad kavatsusliku energiavahetuse kohta vastavalt artikli 50 lõikele 1;
- j) tasakaalarvelduse peamiste põhimõtete ühtlustamine vastavalt artikli 52 lõikele 2;

mille kohta liikmesriik võib esitada oma arvamuse asjaomasele reguleerivale asutusele.

3. Kõigi asjaomase piirkonna reguleerivate asutuste heakskiidu peavad saama järgmiste tingimuste või meetodite ettepanekud:

- a) raamistik Euroopa asendusreservide keskkonna loomiseks vastavalt artikli 19 lõikele 1 sellise geograafilise piirkonna jaoks, mis hõlmab kõiki põhivõrguettevõtjaid, kes osalevad määruse (EL) 2017/1485 IV osa kohaselt reservide asendamises;
 - b) sellise geograafilise piirkonna jaoks, millega on seotud vähemalt kaks põhivõrguettevõtjat, kes vahetavad või soovivad vastastikku vahetada tasakaalustamisvõimsust, ühiste ja ühtlustatud eeskirjade ja toimingute kehtestamine tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja hankimiseks vastavalt artikli 33 lõikele 1;
 - c) meetodika, mille järgi vastavalt artikli 33 lõikele 6 arvutada tasakaalustamisvõimsust vahetavaid põhivõrguettevõtjaid hõlmava geograafilise piirkonna jaoks tõenäosus, et pärast päevasisest piirkonnaülest sulgemisaega leidub kättesaadavat piirkonnaülest võimsust;
 - d) vastavalt artikli 34 lõikele 1 erand, mille kohaselt tasakaalustamisteenuse osutajal ei ole lubatud oma kohustust pakkuda tasakaalustamisvõimsust üle anda sellele geograafilisele piirkonnale, kust tasakaalustamisvõimsus on hangitud;
 - e) TSO-BSP mudeli kasutamine vastavalt artikli 35 lõikele 1 geograafilises piirkonnas, mis hõlmab vähemalt kahte põhivõrguettevõtjat;
 - f) piirkonnaülese võimsuse arvutamise meetodika iga võimsusarvutusala jaoks vastavalt artikli 37 lõikele 3;
 - g) kahte või mitut põhivõrguettevõtjat hõlmavas geograafilises piirkonnas piirkonnaülese võimsuse jaotamise kasutamine tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks vastavalt artikli 38 lõikele 1;
 - h) iga võimsusarvutusala piirkonnaülese võimsuse turupõhise jaotamise meetodika kooskõlas artikli 41 lõikega 1;
 - i) iga võimsusarvutusala piirkonnaülese võimsuse jaotamise protsessi meetodika, mis põhineb majandusliku tasuvuse analüüsil, ja iga üksiku piirkonnaülese võimsuse jaotuse loetelu, mis põhineb majandusliku tasuvuse analüüsil, vastavalt artikli 42 lõigetele 1 ja 5;
 - j) sellise geograafilise piirkonna jaoks, mis hõlmab kõiki põhivõrguettevõtjaid, kes vahetavad kavatsuslikult energiat sünkroonala piires, põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise eeskirjad kavandatud energia vahetamisel vastavalt artikli 50 lõikele 3;
 - k) sellise geograafilise piirkonna jaoks, mis hõlmab kõiki põhivõrguettevõtjaid, kellel on asünkroonühendus ja kes vahetavad kavatsuslikult energiat, põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise eeskirjad kavatsusliku energiavahetamise korral vastavalt artikli 50 lõikele 4;
 - l) iga sünkroonala jaoks põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise eeskirjad kavatsematu energiavahetamise kohta vastavalt artikli 51 lõikele 1;
 - m) sellise geograafilise piirkonna jaoks, mis hõlmab kõiki põhivõrguettevõtjaid, kellel on asünkroonühendus, põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise eeskirjad kavatsematu energiavahetamise kohta vastavalt artikli 51 lõikele 2;
 - n) erand sünkroonala tasandil tasakaalarveldusperioodide ühtlustamise osas vastavalt artikli 53 lõikele 2;
 - o) sellise geograafilise piirkonna puhul, mis hõlmab vähemalt kahte tasakaalustamisvõimsust vahetavat põhivõrguettevõtjat, tasakaalustamisalgoritmide põhimõtted vastavalt artikli 58 lõikele 3;
- mille kohta liikmesriik võib esitada oma arvamuse asjaomasele reguleerivale asutusele.

4. Iga asjaomase liikmesriigi kõigi reguleerivate asutuste heakskiidu peavad juhtumipõhiselt saama järgmiste tingimuste või meetodite ettepanekud:

- a) erand tasakaalustamisenergia või tasakaalustamisvõimsuse pakkumuste hindade avalikustamisest, mis on põhjendatav turu kuritarvitamise probleemiga vastavalt artikli 12 lõikele 4;
- b) vajaduse korral meetodika jaotusvõrguettevõtjate toimingutest põhjustatud kulude jaotamiseks vastavalt artikli 15 lõikele 3;
- c) tasakaalustamisega seotud tingimused vastavalt artiklile 18;

- d) eritoodete määratlus ja kasutamine vastavalt artikli 26 lõikele 1;
- e) Euroopa keskkondadele edastatavate pakkumiste mahu piiramine artikli 29 lõike 10 kohaselt;
- f) erand nõudest eraldi hankida tasakaalustamisvõimsust võimsuse suurendamiseks ja vähendamiseks vastavalt artikli 32 lõikele 3;
- g) vajaduse korral täiendav arveldusmehhanism lisaks tasakaalarveldusele, et katta tasakaalustamisvõimsuse hankekulud, halduskulud ja muud tasakaaluhalduritega ja tasakaalustamisega seotud kulud vastavalt artikli 44 lõikele 3;
- h) erandid käesoleva määruse ühest või mitmest sättest vastavalt artikli 62 lõikele 2;
- i) kulud, mis on seotud võrguettevõtjatele või kolmandatele üksustele käesoleva määruse järgi määratud kohustustega, vastavalt artikli 8 lõikele 1;

mille kohta liikmesriik võib esitada oma arvamuse asjaomasele reguleerivale asutusele.

5. Tingimuste või meetodite ettepanek peab hõlmama nende rakendamise esialgset ajakava ning kirjeldust selle kohta, kuidas need võiksid mõjutada käesoleva määruse eesmärkide saavutamist. Rakendamise ajakava ei tohi olla pikem kui kaksteist kuud pärast asjaomase reguleeriva asutuse heakskiidu saamist, välja arvatud juhul, kui kõik asjaomased reguleerivad asutused lepivad kokku ajakava pikendamises või kui käesolevas määruses on sätestatud teistsugused ajakavad. Mitme reguleeriva asutuse või kõigi reguleerivate asutuste heakskiitu vajavad tingimuste või meetodite alased ettepanekud tuleb edastada üheaegselt nii koostööametile kui ka reguleerivatele asutustele. Asjaomaste reguleerivate asutuste taotlusel peab koostööamet kolme kuu jooksul väljastama arvamuse tingimuste või meetodite alaste ettepanekute kohta.

6. Kui tingimuste või meetodite heakskiitmiseks on vaja rohkem kui ühe reguleeriva asutuse otsust, peavad asjaomased reguleerivad asutused kokkuleppele jõudmiseks omavahel nõu pidama, tegema tihedat koostööd ja kooskõlastama oma tegevust. Kui koostööamet esitab oma arvamuse, peavad asjaomased reguleerivad asutused selle arvamusega arvestama. Reguleerivad asutused peavad lõigete 2 ja 3 kohaselt esitatud tingimuste või meetodite kohta tegema otsused kuue kuu jooksul pärast seda, kui reguleeriv asutus või asjakohasel juhul viimane asjaomane reguleeriv asutus on tingimused või meetodid kätte saanud.

7. Kui reguleerivad asutused ei suuda saavutada kokkulepet lõikes 6 nimetatud aja jooksul või kui nad esitavad sellekohase kollektiivse taotluse, teeb koostööamet kuue kuu jooksul alates esitamisest otsuse tingimusi ja meetodeid käsitlevate ettepanekute kohta kooskõlas määruse (EÜ) nr 713/2009 artikli 8 lõikega 1.

8. Iga osaline võib esitada asjaomase võrguettevõtja või põhivõrguettevõtja kohta kaebuse seoses käesolevast määrusest kõnealusele võrguettevõtjale või põhivõrguettevõtjale tulenevate kohustustega või otsustega ning võib esitada kaebuse asjaomasele reguleerivale asutusele, kes tegutseb vaidlusi lahendava asutusena ja peab tegema otsuse kahe kuu jooksul kaebuse kättesaamisest. Seda tähtaega võib pikendada veel kahe kuu võrra, kui asjaomane reguleeriv asutus nõuab täiendavat teavet. Pikendatud tähtaega võib kaebuse esitaja nõusolekul veelgi pikendada. Asjaomase reguleeriva asutuse otsus on siduv, kuni see ei kaota kehtivust seoses edasikaebamisega.

Artikkel 6

Muudatused põhivõrguettevõtjate tingimustes või meetodites

1. Kui üks või mitu reguleerivat asutust taotleavad direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt artikli 5 lõigete 2–4 alusel esitatud tingimuste või meetodite muutmist enne nende heakskiitmist, peavad asjaomased põhivõrguettevõtjad esitama muudetud tingimuste või meetodite ettepaneku heakskiitmiseks kahe kuu jooksul pärast reguleerivate asutuste sellekohast nõuet. Asjaomased reguleerivad asutused peavad tegema muudetud tingimuste või meetodite kohta otsuse kahe kuu jooksul pärast nende esitamist.

2. Kui asjaomased reguleerivad asutused ei suuda kahe kuu jooksul kokkuleppele jõuda tingimuste või meetodite osas või kui nad esitavad kollektiivse taotluse, peab koostööamet kuue kuu jooksul võtma vastu otsuse muudetud tingimuste või meetodite kohta kooskõlas määruse (EÜ) nr 713/2009 artikli 8 lõikega 1. Kui asjaomased põhivõrguettevõtjad ei esita ettepanekut muudetud tingimuste või meetodite kohta, kohaldatakse artiklis 4 kirjeldatud menetlust.

3. Tingimuste või meetodite ettepaneku väljatöötamise eest vastutavad põhivõrguettevõtjad ja artikli 5 lõigete 2–4 kohaselt nende vastuvõtmise eest vastutavad reguleerivad asutused võivad teha ettepaneku muuta neid tingimusi või meetodeid. Tingimuste või meetodite muutmise ettepanekud esitatakse konsulteerimiseks artiklis 10 sätestatud korras ning nende heakskiitmine toimub artiklites 4 ja 5 sätestatud korras.

*Artikkel 7***Põhivõrguettevõtjate tingimuste või meetodite avaldamine internetis**

Käesoleva määruse kohaselt tingimuste või meetodite väljatöötamise eest vastutavad põhivõrguettevõtjad peavad need internetis avaldama pärast asjaomastelt reguleerivatelt asutustelt saadud heakskiitu või, kui heakskiitu ei ole vaja, siis pärast nende tingimuste või meetodite väljatöötamist, välja arvatud juhul, kui selline teave on artikli 11 kohaselt konfidentsiaalne.

*Artikkel 8***Kulude katmine**

1. Kulusid, mis on seotud võrguettevõtjatele või kolmandatele isikutele käesoleva määruse järgi määratud kohustustega, hindab asjaomane reguleeriv asutus vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37.
2. Kulud, kui asjaomane reguleeriv asutus on need hinnanud mõistlikuks, tõhusaks ja proportsionaalseks, tuleb katta võrgutasudest või muu asjaomase reguleeriva asutuse määratud mehhanismi kohaselt.
3. Asjaomase reguleeriva asutuse nõudmisel peavad võrguettevõtjad või selleks määratud üksused kolme kuu jooksul pärast nõude saamist esitama vajaliku teabe, et hõlbustada tekkinud kulude hindamist.
4. Kulusid, mida turuosalisel kannaval käesoleva määruse nõuete täitmisega, peavad turuosalisel ise kandma.

*Artikkel 9***Huvirühmade kaasamine**

Koostööamet peab koostöös ENTSO-Ega korraldama huvirühmade kaasamist seoses tasakaalustamisturu ning muude käesoleva määruse rakendamise seotud küsimustega. See hõlmab korrapäraseid kohtumisi huvirühmadega, et teha kindlaks probleemid ja esitada tasakaalustamisturu lõimimist edendavaid parandusettepanekuid.

*Artikkel 10***Avalik konsulteerimine**

1. Käesoleva määruse kohaste tingimusi või meetodeid ning nende muutmist käsitlevate ettepanekute esitamise eest vastutavad põhivõrguettevõtjad konsulteerivad kõnealuste kavandatud ettepanekute ja muude rakendusmeetmete küsimustes huvirühmadega, sealhulgas iga liikmesriigi asjaomaste ametiasutustega, vähemalt kuu aega.
2. Konsulteerimine peab kestma vähemalt ühe kuu, välja arvatud ettepanekud artikli 5 lõike 2 punktide a–h ja j kohta, mille osas konsulteerimine peab kestma vähemalt kaks kuud.
3. Vähemalt artikli 5 lõike 2 punktide a–h ja j kohta tehtud ettepanekute avalik konsulteerimine peab toimuma Euroopa tasandil.
4. Vähemalt artikli 5 lõike 3 punktide a–i, n ja o osas tehtud ettepanekute avalik konsulteerimine peab toimuma asjaomase piirkonna tasandil.
5. Vähemalt artikli 5 lõike 4 punktide a–g ja i kohta tehtud ettepanekute avalik konsulteerimine peab toimuma iga asjaomase liikmesriigi tasandil.
6. Tingimuste ja meetodika ettepaneku eest vastutavad põhivõrguettevõtjad peavad võtma nõuetekohaselt arvesse punktides 2–5 sätestatud konsultatsioonide käigus avaldatud huvirühmade arvamusi, enne kui ettepanek esitatakse reguleerivale asutusele heakskiitmiseks. Igal juhul tuleb esitatud ettepanekule lisada konsultatsiooni tulemuste rakendamise või mitterakendamise selge ja kokkuvõtlik põhjendus ning see tuleb avaldada aegsasti kas enne tingimuste ja meetodite alase ettepaneku avaldamist või avaldamisega üheaegselt.

*Artikkel 11***Konfidentsiaalsuskohustused**

1. Käesoleva määruse kohaselt saadud, vahetatud või edastatud konfidentsiaalse teabe suhtes kohaldatakse lõigetes 2, 3 ja 4 sätestatud ametisaladuse hoidmise nõudeid.

2. Ametisladuse hoidmise tingimused kehtivad kõigile isikutele, kelle suhtes kohaldatakse käesoleva määruse sätteid.
3. Piiramata siseriiklike õigusaktide, käesoleva määruse muude sätete ja muude asjaomaste ELi õigusaktide kohaldamist, ei tohi lõikes 2 nimetatud isikud ega reguleerivad asutused töökohustuste täitmisel neile teatavaks saanud konfidentsiaalset teavet avaldada ühelegi teisele isikule ega asutusele.
4. Reguleerivad asutused ning juriidilised ja füüsilised isikud, kes saavad käesoleva määruse täitmisega seoses konfidentsiaalset teavet, võivad seda kasutada ainult käesoleva määrusega sätestatud funktsioonide täitmiseks, välja arvatud juhul, kui andmete esialgne omanik on andnud kirjaliku nõusoleku; selle nõudega ei piirata siseriiklike ega liidu õigusaktide kohaldamist.

Artikkel 12

Teabe avaldamine

1. Kõik artikli 1 lõikes 2 osutatud üksused esitavad põhivõrguettevõtjatele kogu asjakohase teabe, mida neil on vaja oma kohustuste täitmiseks, nagu on ette nähtud lõigetes 3–5.
2. Kõik artikli 1 lõikes 2 osutatud üksused tagavad, et lõigetes 3–5 sätestatud teave avaldatakse sellisel kujul ja sellisel ajal, mis ei põhjusta tegelikku ega võimalikku konkurentsieelist ega konkurentsikahju ühelegi isikule ega ettevõtjale.
3. Iga põhivõrguettevõtja avalikustab järgmised andmed niipea, kui need saavad teatavaks:
 - a) tema plaanimispiirkonna (plaanimispiirkondade) süsteemi jooksev tasakaaluseisund, hiljemalt 30 minutit pärast reaalaega;
 - b) teave kõikide tasakaalustamisenergia pakkumuste kohta oma plaanimispiirkondades, vajaduse korral anonüümselt, hiljemalt 30 minutit pärast asjaomase turuajajühiku lõppemist. Teave hõlmab järgmist:
 - i) toote liik;
 - ii) kehtivusaeg;
 - iii) pakutud mahud;
 - iv) pakutud hinnad;
 - v) teave selle kohta, kas pakkumus on tunnistatud mittekättesaadavaks;
 - c) teave selle kohta, kas tasakaalustamisenergia pakkumus on teisendatud eritootest või ühendplaanimisest hiljemalt 30 minutit pärast asjaomase turuajajühiku lõppemist;
 - d) teave selle kohta, kuidas eritootest või ühendplaanimisest tasakaalustamisenergia pakkumused on teisendatud standardtoodetest tasakaalustamisenergia pakkumusteks hiljemalt 30 minutit pärast asjaomase turuajajühiku lõppemist;
 - e) hiljemalt 30 minutit pärast asjaomase turuajajühiku lõppemist koondandmed tasakaalustamisenergia pakkumuste kohta, sealhulgas järgmised andmed:
 - i) tehtud tasakaalustamisenergia pakkumuste kogumaht;
 - ii) tehtud tasakaalustamisenergia pakkumuste kogumahud reserveide liikide lõikes;
 - iii) pakutud ja käivitatud tasakaalustamisenergia pakkumuste kogumahud standardtoodete ja eritoodete lõikes;
 - iv) mittekättesaadavate pakkumuste mahud reserveide liikide lõikes;
 - f) teave pakutud tasakaalustamisvõimsuse ning selle hinna kohta, vajaduse korral anonüümselt, hiljemalt üks tund pärast seda, kui hanke tulemused on pakkujatele teatatud;
 - g) esialgsed tasakaalustamistingimused, millele on osutatud artiklis 18 vähemalt üks kuu enne kohaldamist ja iga tingimuste muudatus kohe pärast seda, kui asjaomane reguleeriv asutus on selle heaks kiitnud vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37;

- h) teave sellise piirkonnaülese võimsuse jaotamise kohta, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveid jaotamiseks artikli 38 kohaselt, hiljemalt 24 tundi pärast jaotamist, kuid mitte hiljem kui kuus tundi enne jaotatud piirkonnaülese võimsuse kasutamist:
- i) kuupäev ja kellaaeg, mil tehti jaotamise otsus;
 - ii) jaotamise ajavahemik;
 - iii) eraldatud mahud;
 - iv) turuväärtused, mida kasutatakse jaotamise alusena vastavalt artiklile 39;
- i) teave sellise piirkonnaülese võimsuse jaotamise kohta, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveid jaotamiseks artikli 38 kohaselt, hiljemalt üks nädal pärast jaotatud piirkonnaülese võimsuse kasutamist:
- i) ajaühikus jaotatud ja kasutatud piirkonnaülese võimsuse maht;
 - ii) järgmisteks ajavahemikeks vabaks lastud piirkonnaülese võimsus turuajaühikus;
 - iii) jaotamistoimingu hinnangulised tegelikud kulud ja tulud;
- j) vähemalt üks kuu enne kasutamist heakskiidetud meetodika, millele on osutatud artiklites 40–42;
- k) iga väljatöötatud algoritmi nõuete kirjeldus ja algoritmi muudatused, millele on osutatud artiklis 58, vähemalt üks kuu enne kasutamist;
- l) ühine aastaaruanne, millele on osutatud artiklis 59.
4. Vastavalt heakskiidule artikli 18 kohaselt võib põhivõrguettevõtja pakutud tasakaalustusenergia või tasakaalustusvõimsuse hindade ja mahtudega seotud teabe avaldamisega viivitada, kui see on põhjendatud turu kuritarvitamise probleemiga ning kui see ei kahjusta elektrituru tõhusat toimimist. Põhivõrguettevõtja peab sellistest viivitustest teatama vähemalt kord aastas asjaomasele reguleerivale asutusele vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37.
5. Hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist avaldab iga põhivõrguettevõtja lõikes 3 osutatud teabe ühiselt kokkulepitud ühtlustatud vormingus vähemalt teabe läbipaistvuse platvormil, mis on loodud vastavalt määruse (EL) nr 543/2013 artiklile 3. Hiljemalt neli kuud pärast käesoleva määruse jõustumist ajakohastab ENTSO-E komisjoni määruse (EL) nr 543/2013 artiklis 5 osutatud juhendi ning esitab selle koostööametile, et saada aramus, mille koostööamet peab esitama kahe kuu jooksul.

Artikkel 13

Ülesannete määramine ja delegeerimine

1. Põhivõrguettevõtja võib käesoleva määrusega talle määratud ülesandeid osaliselt või täielikult delegeerida ühele või mitmele kolmandale isikule tingimusel, et sellised kolmandad isikud suudavad kõnealust funktsiooni täita vähemalt sama tõhusalt nagu delegeeriv põhivõrguettevõtja. Delegeeriv põhivõrguettevõtja jääb vastutavaks käesoleva määrusega talle määratud kohustuste täitmise eest, muu hulgas selle eest, et asjaomasel reguleerival asutusel oleks juurdepääs järelevalve tegemiseks vajalikule teabele direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt.
2. Enne delegeerimist peab kolmas isik tõendama delegeerivale põhivõrguettevõtjale, et ta on võimeline täitma delegeeritavaid ülesandeid.
3. Kui mõni käesolevas määruses sätestatud ülesanne delegeeritakse kolmandale isikule osaliselt või täielikult, peab delegeeriv põhivõrguettevõtja enne delegeerimist sõlmima asjaomase kolmanda isikuga konfidentsiaalsuslepingu, mis on kooskõlas delegeeriva põhivõrguettevõtja konfidentsiaalsuskohustustega. Pärast teatava ülesande täielikku või osalist delegeerimist kolmandale isikule peab delegeeriv põhivõrguettevõtja teatama sellest asjaomasele reguleerivale asutusele ja avaldama oma otsuse internetis.
4. Ilma et sellega piirataks direktiiviga 2009/72/EÜ põhivõrguettevõtjale antud ülesandeid, võib liikmesriik või, kui see on asjakohane, asjaomane reguleeriv asutus, delegeerida käesoleva määruse järgi põhivõrguettevõtjatele usaldatud ülesandeid või kohustusi ühele või mitmele kolmandale isikule. Liikmesriik või, kui see on asjakohane, asjaomane reguleeriv asutus võib määrata üksnes selliseid põhivõrguettevõtjate ülesandeid ja kohustusi, mis ei vaja otsust koostööd, ühiste otsuste tegemist ega lepingulist suhet teiste liikmesriikide põhivõrguettevõtjatega. Enne ülesande määramist peab asjaomane kolmas isik näitama liikmesriigile või, kui see on asjakohane, asjaomasele reguleerivale asutusele, et ta on suuteline täitma sellist ülesannet.
5. Kui liikmesriik või reguleeriv asutus määrab ülesanded täitmiseks kolmandale isikule, mõistetakse käesolevas määruses sisalduvaid viiteid põhivõrguettevõtjale kui viiteid kolmandale isikule. Asjaomane reguleeriv asutus tagab delegeeritud ülesannete osas reguleeriva järelevalve kolmanda isiku üle, kellele delegeeriti ülesanded.

II JAOTIS

ELEKTRISÜSTEEMI TASAKAALUSTAMISTURG

1. PEATÜKK

Ülesanded ja kohustused

Artikkel 14

Põhivõrguettevõtjate osa

1. Põhivõrguettevõtja vastutab tasakaalustamisteenuste hankimise eest tasakaalustamisteenuse osutajatelt, et tagada süsteemi talitluskindlus.
2. Põhivõrguettevõtja peab tootmisgraafikute ja tarbimisgraafikute koostamiseks kasutama omajaotuse mudelit. Põhivõrguettevõtjad, kes käesoleva määruse jõustumise ajal kasutavad keskdspetserjuhtimise mudelit, teatavad asjaomasele reguleerivale asutusele vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37, kui nad soovivad jätkata keskdspetserjuhtimise mudeli kasutamist tootmisgraafikute ja tarbimisgraafikute koostamiseks. Asjaomane reguleeriv asutus kontrollib, kas põhivõrguettevõtja ülesanded ja kohustused on kooskõlas artikli 2 punkti 18 kohase määratlusega.

Artikkel 15

Koostöö jaotusvõrguettevõtjatega

1. Jaotusvõrguettevõtjad, põhivõrguettevõtjad, tasakaalustamisteenuse osutajad ja tasakaaluhaldurid teevad koostööd, et tagada tõhus ja tulemuslik tasakaalustamine.
2. Jaotusvõrguettevõtja peab esitama õigeaegselt kogu teabe, mida on vaja tasakaaluarvelduse tegemiseks ühendava põhivõrguettevõtjaga vastavalt tasakaalustamise tingimustele artikli 18 kohaselt.
3. Iga põhivõrguettevõtja võib koos oma juhtimispiirkonna reserve ühendavate jaotusvõrguettevõtjatega välja töötada meetodi, mille kohaselt jaotada jaotusvõrguettevõtjate kulu seoses komisjoni määruse (EL) 2017/1485 artikli 182 lõigetes 4 ja 5 sätestatud toimingutega. Meetodiga sätestatakse kulude õiglane jaotamine, võttes arvesse osaliste kohustusi.
4. Jaotusvõrguettevõtjad annavad ühendavale põhivõrguettevõtjale aru komisjoni määruse (EL) 2017/1485 artikli 182 lõigetest 4 ja 5 tulenevatest piirangutest, mis võivad mõjutada käesolevas määruses sätestatud nõudeid.

Artikkel 16

Tasakaalustamisteenuse osutajate osa

1. Tasakaalustamisteenuse osutaja peab kvalifitseeruma selliste tasakaalustamisvõimsuse või tasakaalustamisenergia pakkumuste tegemiseks, mida käivitab või hangib ühendav põhivõrguettevõtja või TSO-BSP mudelis lepinguline põhivõrguettevõtja. Ühendava põhivõrguettevõtja tagatud ja määruse (EL) 2017/1485 artiklite 159 ja 162 kohaselt korraldatud eelkvalifitseerimise läbimine loetakse eelduseks tasakaalustamisteenuse osutajaks edukalt kvalifitseerumiseks käesoleva määruse kohaselt.
2. Tasakaalustamisteenuse osutaja esitab ühendavale põhivõrguettevõtjale oma tasakaalustamisvõimsuse pakkumused, mis mõjutavad ühte või mitut tasakaaluhaldurit.
3. Tasakaalustamisteenuse osutaja, kes osaleb hankemenetluses, esitab oma tasakaalustamisvõimsuse pakkumuse, mida tal on õigus ajakohastada enne hankemenetluse sulgemisaega.
4. Tasakaalustamisteenuse osutaja, kellel on tasakaalustamisvõimsuse leping, esitab oma ühendavale põhivõrguettevõtjale tasakaalustamisenergia pakkumused või ühendplaanamise pakkumused, mis vastavad lepingus sätestatud mahu, toodete ja muudele nõuetele.
5. Tasakaalustamisteenuse osutajal on õigus esitada oma ühendavale põhivõrguettevõtjale standardtoodete või eritoodete tasakaalustamisenergia pakkumused või ühendplaanamise pakkumused, kui ta on läbinud edukalt vastava eelkvalifitseerimise määruse (EL) 2017/1485 artiklite 159 ja 162 järgi.

6. Lõike 4 kohaste standardtoodete ja eritoodete tasakaalustamisenergia pakkumuste hinda ega ühendplaanimise pakkumuste hinda ei tohi tasakaalustamisvõimsuse lepingus eelnevalt sätestada. Põhivõrguettevõtja võib lubada erandi sellest nõudest artikli 18 kohaselt koostatavas tasakaalustamise tingimuste ettepanekus. Sellist erandit kohaldatakse üksnes eritoodete suhtes artikli 26 lõike 3 punkti b kohaselt ning sellele tuleb lisada põhjendus, millest nähtub sellest saadav suurem majanduslik tasuvus.

7. Lõike 4 kohaselt esitatud tasakaalustamisenergia pakkumuste või ühendplaanimise pakkumuste ning lõike 5 kohaselt esitatud tasakaalustamisenergia pakkumuste või ühendplaanimise pakkumuste vahel ei tohi olla diskrimineerimist.

8. Iga tasakaalustamisvõimsuse või -energia toote osas peavad reserve pakkuv üksus ja reserve pakkuv rühm, tarbimisüksus või kolmas isik ning artikli 18 lõike 4 punkti d kohased asjaomased tasakaaluhaldurid kuuluma ühte ja samasse plaanimispiirkonda.

Artikkel 17

Tasakaaluhaldurite osa

1. Tasakaaluhaldur peab üritama tagada energiasüsteemi tasakaalu reaajas või aitama energiasüsteemi tasakaalustada. Nimetatud kohustuse üksikasjalikud nõuded määratletakse artikli 18 kohaselt koostatavas ettepanekus tasakaalustamise tingimuste kohta.

2. Tasakaaluhaldur on rahaliselt vastutav põhivõrguettevõtjaga tehtava tasakaaluarvelduse eest.

3. Enne päevasiseste piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega võib iga tasakaaluhaldur muuta plaani, mida on vaja tema positsiooni arvutamiseks artikli 54 kohaselt. Põhivõrguettevõtjad, kes kasutavad keskdispetšerjuhtimise mudelit, võivad kehtestada eritingimused ja eeskirjad tasakaaluhalduri plaani muutmiseks, järgides artiklis 18 sätestatud tasakaalustamise tingimusi.

4. Pärast päevasiseste piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega võib tasakaaluhaldur muuta sisemist kaubandusplaani, mida kasutatakse tema positsiooni arvutamiseks artikli 54 kohaselt, järgides artiklis 18 sätestatud tasakaalustamise tingimusi.

Artikkel 18

Tasakaalustamise tingimused

1. Hiljemalt kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad vastava liikmesriigi põhivõrguettevõtjad kõikide liikmesriigi plaanimispiirkondade jaoks ettepaneku, mis hõlmab järgmist:

a) tingimused tasakaalustamisteenuse osutajate kohta;

b) tingimused tasakaaluhaldurite kohta.

Kui koormuse-sageduse juhtimispiirkond koosneb kahe või mitme põhivõrguettevõtja piirkonnast, võivad kõik selle koormuse-sageduse juhtimispiirkonna põhivõrguettevõtjad ühiselt välja töötada ettepaneku, kui selle kiidab heaks reguleeriv asutus.

2. Lõikes 1 osutatud tingimused sisaldavad turu tegevuse peatamise ja taastamise eeskirjad määruse (EL) 2017/2196 artikli 36 kohaselt ja arveldamise eeskirjad turu peatamise puhuks vastavalt määruse (EL) 2017/2196 artiklile 39, kui need on heaks kiidetud kooskõlas määruse (EL) 2017/2196 artikliga 4.

3. Tasakaalustamisteenuse osutajaid ja tasakaaluhaldureid käsitlevate tingimuste kohta ettepanekute koostamisel peab iga põhivõrguettevõtja:

a) kooskõlastama oma tegevust põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatega, keda võivad mõjutada need tingimused;

b) austama raamistikku Euroopa tasakaalustamisenergia vahetamise keskkonna ja Euroopa tasakaalustamatuse tasaarvestuse keskkonna loomiseks vastavalt artiklitele 19–22;

c) kaasama teisi jaotusvõrguettevõtjaid ja teisi huvirühmi kogu ettepaneku väljatöötamise aja jooksul ning võtma arvesse nende arvamusi, piiramata sellega avalikku konsulteerimist artikli 10 kohaselt.

4. Tasakaalustamisteenuse osutajaid käsitlevad tingimused:
 - a) sisaldavad mõistlikke ja põhjendatud nõudeid tasakaalustamisteenuse osutamise kohta;
 - b) võimaldavad koondada plaanimispiirkonna tarbimis-, energiasalvestus- ja elektritootmisüksusi, et tasakaalustamisteenuseid saaks osutada lõike 5 punkti c kohaselt;
 - c) lubavad tarbimisüksuse omanikel, kolmandatel isikutel ning tavapäraste ja taastuvate energiaallikatega töötavate tootmisüksuste omanikel ja energiasalvestusseadmete omanikel saada tasakaalustamisteenuse osutajaks;
 - d) sätestavad, et iga tasakaalustamisteenuse osutaja tasakaalustamisenergia pakkumus määratakse ühele või mitmele tasakaaluhaldurile, et oleks võimalik arvutada tasakaalustamatuse korrigeerimise artikli 49 kohaselt.
5. Tasakaalustamisteenuse osutajaid käsitlevad tingimused sisaldavad järgmist:
 - a) tasakaalustamisteenuse osutaja kvalifitseerimise eeskirjad vastavalt artiklile 16;
 - b) eeskirjad, nõuded ja ajakava, mis käsitlevad tasakaalustamisvõimsuse hankimist ja üleandmist artiklite 32–34 kohaselt;
 - c) eeskirjad ja tingimused tarbimis-, energiasalvestus- ja tootmisüksuste koondamiseks plaanimispiirkonnas tasakaalustamisteenuste osutajaks;
 - d) nõuded andmete ja teabe kohta, mis tuleb esitada ühendavale põhivõrguettevõtjale ja kui see on asjakohane, reserve ühendavale jaotusvõrguettevõtjale eelkvalifitseerumismenetluse ja tasakaalustamisturu töö ajal;
 - e) eeskirjad ja tingimused, mis käsitlevad tasakaalustamisteenuse osutaja iga tasakaalustamisenergia pakkumuse määramist ühele või mitmele tasakaaluhaldurile lõike 4 punkti d kohaselt;
 - f) nõuded andmete ja teabe kohta, mis tuleb esitada ühendavale põhivõrguettevõtjale ja kui see on asjakohane, reserve ühendavale jaotusvõrguettevõtjale, et hinnata tasakaalustamisteenuste osutamist määruse (EL) 2017/1485 artikli 154 lõigete 1 ja 8, artikli 158 lõike 1 punkti e ja lõike 4 punkti b, artikli 161 lõike 1 punkti f ja lõike 4 punkti b järgi;
 - g) asukoha määramine iga toote ja iga eritoote puhul, pidades silmas lõike 5 punkti c;
 - h) eeskirjad, mille alusel määratakse tasakaaluhalduriga arveldatava tasakaalustamisenergia kogus vastavalt artiklile 45;
 - i) V jaotise 2. ja 5. peatükis sätestatud eeskirjad tasakaalustamisteenuse osutajatega arveldamise kohta;
 - j) ajavahemik, mille jooksul hiljemalt tuleb lõpetada tasakaaluarveldusperioodi tasakaalustamisenergia arveldus tasakaalustamisteenuse osutajaga artikli 45 kohaselt;
 - k) tagajärjed tasakaalustamisteenuse osutajale nõuete mittejärgimisel.
6. Tasakaaluhaldureid käsitlevad tingimused sisaldavad järgmist:
 - a) selline tasakaaluvastutuse määratlus iga ühenduse jaoks, mis ei jäta vastava ühenduse korral teenuseid osutavate turuosaliste vastutusalade vahele tühimikke ega põhjusta kattuvusi;
 - b) tasakaaluhaldurile esitatavad nõuded;
 - c) nõue, et kõik tasakaaluhaldurid on rahaliselt vastutavad oma süsteemi tasakaalustamatuse eest ning et tasakaaluarveldus tehakse ühendava põhivõrguettevõtjaga.
 - d) selliste andmete ja teabe alased nõuded, mis tuleb esitada ühendavale põhivõrguettevõtjale tasakaalustamatuste arvutamiseks;
 - e) eeskirjad selle kohta, kuidas tasakaaluhaldurid saavad artikli 17 lõigete 3 ja 4 järgi muuta oma graafikuid enne ja pärast energiategingute sulgemisaega päevasisesel turul;

- f) V jaotise 4. peatükis sätestatud eeskirjad tasakaaluhaldurite vahelise arveldamise kohta;
- g) artikli 54 lõike 2 kohase tasakaalustuspiirkonna piiritlemine ja tasakaalustamatuse hinnapiirkonna piiritlemine;
- h) ajavahemik, mille jooksul hiljemalt tuleb lõpetada tasakaaluarveldusperioodi tasakaalustamatuste arveldus tasakaaluhalduriga artikli 54 kohaselt;
- i) tagajärjed tasakaaluhaldurile nõuete mittejärgimisel;
- j) tasakaaluhaldurite kohustus esitada ühendavale põhivõrguettevõtjale kõik positsiooni muudatused;
- k) artiklites 52–55 sätestatud arveldamise eeskirjad;
- l) kui need on olemas, sätted, mille järgi jäetakse tasakaalustamatuse arveldusest välja tasakaalustamatused, mis on seotud ette määratud sagedushälvete vähendamiseks vajalike muutumispiirangute tegemiseks vastavalt määruse (EL) 2017/1485 artikli 137 lõikele 4.

7. Põhivõrguettevõtja võib tasakaalustamisteenuse osutaja tingimuste ettepanekusse või tasakaaluhalduri tingimuste ettepanekusse lisada järgmisi elemente:

- a) nõue, et tasakaalustamisteenuse osutaja esitaks teavet oma kasutamata tootmisvõimsuse ja muude tasakaalustamisvahendite kohta pärast järgmise päeva turu tehingute sulgemisaega ja pärast päevasise turu piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega;
- b) kui see on asjakohane, nõue, et tasakaalustamisteenuse osutajad peavad pakkuma kasutamata tootmisvõimsust või muid tasakaalustamisvahendeid tasakaalustamisturul tasakaalustamisenergia pakkumustena või ühendplaanimise pakkumustena pärast järgmise päeva turu sulgemisaega, ilma et see piiraks tasakaalustamisteenuse osutajatel võimalust oma tasakaalustamisenergia pakkumusi muuta enne tasakaalustamisenergia sulgemisaega või enne ühendplaanimise sulgemisaega seoses päevasisesel turul kauplemisega;
- c) kui see on asjakohane, nõue, et tasakaalustamisteenuse osutajad peavad pakkuma kasutamata tootmisvõimsust või muid tasakaalustamisvahendeid tasakaalustamisturgudel tasakaalustamisenergia pakkumustena või ühendplaanimise pakkumustena pärast piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega päevasisesel turul;
- d) erinõuded seoses tasakaaluhaldurite positsiooniga, mis on esitatud pärast järgmise päeva turu ajavahemikku, millega tagatakse, et nende välis- ja sisekaubanduse graafikute summa võrdub tootmisgraafikute ja tarbimisgraafikute summaga, võttes arvesse elektrenergia kadude hüvitamist, kui see on asjakohane;
- e) vabastus tasakaalustamisenergia või tasakaalustamisvõimsuse pakkumuste hindade avalikustamisest seoses turu kuritarvitamise probleemiga artikli 12 lõike 4 järgi;
- f) artikli 26 lõike 3 punkti b kohaseid eritooteid käsitlev erand artikli 16 lõikes 6 sätestatud nõudest tasakaalustamisenergia pakkumuse hinna eelneva määramise kohta tasakaalustamisvõimsuse lepingu järgi;
- g) taotlus kasutada kahetist hinnakujundust kõikide tasakaalustamatuste jaoks vastavalt artikli 52 lõike 2 punkti d alapunkti i kohaselt kehtestatud tingimustele ja kahetise hinnakujunduse kasutamismeetodile artikli 52 lõike 2 punkti d alapunkti ii kohaselt.

8. Põhivõrguettevõtjad, kes kasutavad keskdirigetsuhtimise mudelit, lisavad tasakaalustamise tingimustele järgmised elemendid:

- a) ühendplaanimise sulgemisaeg kooskõlas artikli 24 lõikega 5;
- b) eeskirjad ühendplaanimise pakkumiste ajakohastamiseks pärast iga ühendplaanimise sulgemisaega artikli 24 lõike 6 kohaselt;
- c) eeskirjad ühendplaanimise pakkumuste kasutamiseks enne tasakaalustamisenergia sulgemisaega artikli 24 lõike 7 kohaselt;
- d) eeskirjad ühendplaanimise pakkumuste teisendamise kohta vastavalt artiklile 27.

9. Iga põhivõrguettevõtja peab jälgima, et kõik osalised täidaksid kõiki põhivõrguettevõtja plaanimispiirkonna (plaanimispiirkondade) jaoks sätestatud tasakaalustamise tingimusi.

2. PEATÜKK

Euroopa tasakaalustamisenergia vahetamise keskkonnad

Artikkel 19

Euroopa keskkond asendusreservidest saadava tasakaalustamisenergia vahetamiseks

1. Hiljemalt kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik põhivõrguettevõtjad, kes osalevad määruse (EL) 2017/1485 IV osa kohaselt reservide asendamises, ettepaneku asendusreservidest saadava tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rakendamisraamistiku kohta.
2. Asendusreservidest saadava tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkond, mida käitavad põhivõrguettevõtjad või üksus, mille põhivõrguettevõtjad moodustavad, tugineb ühtsetele juhtimis- ja äritehingutele ning hõlmab vähemalt käivitamise optimeerimise funktsiooni ja põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise funktsiooni. Selline Euroopa keskkond kasutab põhivõrguettevõtjatevahelist mudelit pakkumuste üldnimekirjadega tasakaalustamisenergia pakkumuste vahetamiseks kõigi asendusreservide standardtoodete puhul, välja arvatud mittekättesaadavad pakkumused vastavalt artikli 29 lõikele 14.
3. Lõikes 1 osutatud ettepanek hõlmab vähemalt järgmist:
 - a) Euroopa keskkonna kõrgetasemeline kavand;
 - b) Euroopa keskkonna rajamise kava ja ajakava;
 - c) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide määratlemine;
 - d) kavandatud eeskirjad, mis käsitlevad Euroopa keskkonna juhtimist ja töötamist ning põhinevad mittediskrimineerimise põhimõttel ja tagavad kõigi liikmespõhivõrguettevõtjate võrdse kohtlemise, nii et ükski põhivõrguettevõtja ei saa põhjendamatut majanduskasu Euroopa keskkonna funktsioonides osalemisest;
 - e) ettepanek sellis(t)e üksus(te) määramisest, mis viib (viivad) ellu ettepanekus kindlaksmääratud funktsioone. Kui põhivõrguettevõtjad teevad ettepaneku määrata rohkem kui ühe üksuse, tuleb ettepanekus näidata ja sellega tagada järgmist:
 - i) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide ühetaoline jagamine üksuste vahel. Ettepanekus tuleb täies ulatuses arvestada vajadusega kooskõlastada mitmesuguseid ülesandeid, mis on jaotatud Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
 - ii) Euroopa keskkonna kavandatud ülesehitus ja funktsioonide jagamine peab tagama Euroopa keskkonna tõhusa ja tulemusliku juhtimise, toimimise ja regulatiivse järelevalve selle üle ning toetama käesoleva määruse eesmärke;
 - iii) tõhus kooskõlastamise ja otsustamise menetlus, mille abil lahendada mis tahes vastandlikud seisukohad Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
 - f) raamistik, mille abil ühtlustada artikli 18 kohased tasakaalustamisega seotud tingimused;
 - g) artiklis 23 sätestatud ühiste kulude jagamist käsitlevad üksikasjalikud põhimõtted, sealhulgas ühiste kulude üksikasjalik liigitus;
 - h) tasakaalustamisenergia sulgemisaeg kõigi asendusreservide standardtoodete jaoks vastavalt artiklile 24;
 - i) asendusreservide tasakaalustamisenergia standardtoodete määratlus artikli 25 kohaselt;
 - j) põhivõrguettevõtja energiapakkumuse esitamise sulgemisaeg vastavalt artikli 29 lõikele 13;
 - k) artiklis 31 sätestatud ühte käivitamise optimeerimise funktsiooni abil koostatav pakkumuste üldnimekiri;
 - l) kirjeldus artikli 58 kohaselt sellise algoritmi kohta, mida kasutatakse käivitamise optimeerimise funktsioonis kõikide asendusreservi jaoks ette nähtud standardtoodete tasakaalustamisenergia pakkumuste jaoks.
4. Hiljemalt kuue kuu jooksul pärast asendusreservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist nimetavad kõik põhivõrguettevõtjad, kes määruse (EL) 2017/1485 IV osa kohaselt osalevad reservide asendamises, kavandatud üksuse või üksused, kelle vastutusele jääb Euroopa keskkonna töö lõike 3 punkti e kohaselt.

5. Hiljemalt aasta pärast asendusreservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist peavad kõik põhivõrguettevõtjad, kes määruse (EL) 2017/1485 IV osa kohaselt osalevad reservide asendamises ja kellel on vähemalt üks ühendatud naaberpõhivõrguettevõtja, kes osaleb reservide asendamises, kasutama ja käitama asendusreservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonda. Euroopa keskkonda kasutavad nad järgmisel eesmärgil:

- a) kõikide asendusreservidest pärineva tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumuste esitamiseks;
- b) kõikide asendusreservidest pärineva tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumuste vahetamiseks, välja arvatud mittekättesaadavad pakkumused vastavalt artikli 29 lõikele 14;
- c) selleks et täita kõiki oma asendusreservide tasakaalustamisenergia vajadusi.

Artikkel 20

Euroopa keskkond käsitsi käivitatavatest sageduse taastamise reservidest saadava tasakaalustamisenergia vahetamiseks

1. Ühe aasta jooksul pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik põhivõrguettevõtjad ettepaneku sageduse taastamise reservidest käsitsi käivitamise teel saadava tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rakendamisraamistiku kohta.

2. Sageduse taastamise reservidest käsitsi käivitamise teel saadava tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkond, mida käitavad põhivõrguettevõtjad või üksus, mille põhivõrguettevõtjad moodustavad, tugineb ühtsetele juhtimispehmetele ja äritoimingutele ning hõlmab vähemalt käivitamise optimeerimise funktsiooni ja põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise funktsiooni. Selline Euroopa keskkond kasutab põhivõrguettevõtjatevahelist mudelit pakkumuste üldnimikirjadega tasakaalustamisenergia pakkumuste vahetamiseks kõigi käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservide standardtoodete puhul, välja arvatud mittekättesaadavad pakkumused vastavalt artikli 29 lõikele 14.

3. Lõikes 1 osutatud ettepanek hõlmab vähemalt järgmist:

- a) Euroopa keskkonna kõrgetasemeline kavand;
- b) Euroopa keskkonna rajamise kava ja ajakava;
- c) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide määratlemine;
- d) kavandatud eeskirjad, mis käsitlevad Euroopa keskkonna juhtimist ja töötamist ning põhinevad mittediskrimineerimise pehmetel ja tagavad kõigi liikmespõhivõrguettevõtjate võrdse kohtlemise, nii et ükski põhivõrguettevõtja ei saa põhjendamatult majanduskasu Euroopa keskkonna funktsioonides osalemisest;
- e) ettepanek sellis(t)e üksus(te) määramisest, mis viib (viivad) ellu ettepanekus kindlaksmääratud funktsioone. Kui põhivõrguettevõtjad teevad ettepaneku määrata rohkem kui ühe üksuse, tuleb ettepanekus näidata ja sellega tagada järgmist:
 - i) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide ühetaoline jagamine üksuste vahel. Ettepanekus tuleb täies ulatuses arvestada vajadusega kooskõlastada mitmesuguseid ülesandeid, mis on jaotatud Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
 - ii) Euroopa keskkonna kavandatud ülesehitus ja funktsioonide jagamine peab tagama Euroopa keskkonna tõhusa ja tulemusliku juhtimise, toimimise ja regulatiivse järelevalve selle üle ning toetama käesoleva määruse eesmärke;
 - iii) tõhus kooskõlastamise ja otsustamise menetlus, mille abil lahendada mis tahes vastandlikud seisukohad Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
- f) raamistik, mille abil ühtlustada artikli 18 kohased tasakaalustamisega seotud tingimused;
- g) artiklis 23 sätestatud ühiste kulude jagamist käsitlevad üksikasjalikud pehmed, sealhulgas ühiste kulude üksikasjalik liigitus;
- h) tasakaalustamisenergia sulgemisaeg kõikide käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservide standardtoodete jaoks vastavalt artiklile 24;
- i) käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest saadud tasakaalustamisenergia standardtoodete määratlus artikli 25 kohaselt;

- j) põhivõrguettevõtja energiapakkumuse esitamise sulgemisaeg vastavalt artikli 29 lõikele 13;
- k) artiklis 31 sätestatud ühte käivitamise optimeerimise funktsiooni abil koostatav pakkumuste üldnimekiri;
- l) kirjeldus artikli 58 kohaselt sellise algoritmi kohta, mida kasutatakse käivitamise optimeerimise funktsioonis kõikide käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservi jaoks ette nähtud standardtoodete tasakaalustamisenergia pakkumuste jaoks.
4. Hiljemalt kuus kuud pärast käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist nimetavad kõik põhivõrguettevõtjad kavandatud üksuse või üksused, kelle vastutusele jääb Euroopa keskkonna töö lõike 3 punkti e kohaselt.
5. Hiljemalt kaheksateist kuud pärast käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist võivad kõik põhivõrguettevõtjad koostada ettepaneku lõike 1 kohase käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna muudatuste kohta. Kavandatavatele muudatustele tuleb lisada tasuvusanalüüs, mille koostavad kõik põhivõrguettevõtjad vastavalt artiklile 61. Ettepanek tehakse teatavaks komisjonile.
6. Hiljemalt kolmkümmend kuud pärast käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist või, kui kõik põhivõrguettevõtjad esitavad ettepaneku muudatuste kohta Euroopa keskkonnas lõike 5 kohaselt, hiljemalt kaksteist kuud pärast Euroopa keskkonna muudatuste ettepaneku heakskiitmist võtavad kõik põhivõrguettevõtjad kasutusele käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna ja käitavad seda järgmisel eesmärgil:
- a) kõikide käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumuste esitamiseks;
- b) kõikide käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumuste vahetamiseks, välja arvatud mittekättesaadavad pakkumused vastavalt artikli 29 lõikele 14;
- c) selleks et täita kõik oma käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vajadused.

Artikkel 21

Euroopa keskkond automaatselt käivitatavatest sageduse taastamise reservidest saadava tasakaalustamisenergia vahetamiseks

1. Ühe aasta jooksul pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik põhivõrguettevõtjad ettepaneku sageduse taastamise reservidest automaatse käivitamise teel saadava tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rakendamisraamistiku kohta.
2. Sageduse taastamise reservidest automaatse käivitamise teel saadava tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkond, mida käitavad põhivõrguettevõtjad või üksus, mille põhivõrguettevõtjad moodustavad, tugineb ühtsetele juhtimispehmetele ja äritoimingutele ning hõlmab vähemalt käivitamise optimeerimise funktsiooni ja põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise funktsiooni. Selline Euroopa keskkond kasutab pakkumuste üldnimekirjadega põhivõrguettevõtjatevahelist mudelit tasakaalustamisenergia pakkumuste vahetamiseks kõigi automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservide standardtoodete puhul, välja arvatud mittekättesaadavad pakkumused vastavalt artikli 29 lõikele 14.
3. Lõikes 1 osutatud ettepanek hõlmab vähemalt järgmist:
- a) Euroopa keskkonna kõrgetasemeline kavand;
- b) Euroopa keskkonna rajamise kava ja ajakava;
- c) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide määratlemine;
- d) kavandatud eeskirjad, mis käsitlevad Euroopa keskkonna juhtimist ja töötamist ning põhinevad mittediskrimineerimise põhimõttel ja tagavad kõigi liikmespõhivõrguettevõtjate võrdse kohtlemise, nii et ükski põhivõrguettevõtja ei saa põhjendamatut majanduskasu Euroopa keskkonna funktsioonides osalemisest;

- e) ettepanek sellis(t)e üksus(te) määramisest, mis viib (viivad) ellu ettepanekus kindlaksmääratud funktsioone. Kui põhivõrguettevõtjad teevad ettepaneku määrata rohkem kui ühe üksuse, tuleb ettepanekus näidata ja sellega tagada järgmist:
- i) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide ühetaoline jagamine üksuste vahel. Ettepanekus tuleb täies ulatuses arvestada vajadusega kooskõlastada mitmesuguseid ülesandeid, mis on jaotatud Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
 - ii) Euroopa keskkonna kavandatud ülesehitus ja funktsioonide jagamine peab tagama Euroopa keskkonna tõhusa ja tulemusliku juhtimise, toimimise ja regulatiivse järelevalve selle üle ning toetama käesoleva määruse eesmärke;
 - iii) tõhus kooskõlastamise ja otsustamise menetlus, mille abil lahendada mis tahes vastandlikud seisukohad Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
- f) raamistik, mille abil ühtlustada artikli 18 kohased tasakaalustamisega seotud tingimused;
- g) artiklis 23 sätestatud ühiste kulude jagamist käsitlevad üksikasjalikud põhimõtted, sealhulgas ühiste kulude üksikasjalik liigitus;
- h) tasakaalustamisenergia sulgemisaeg kõigi automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservide standardtoodete jaoks vastavalt artiklile 24;
- i) automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest saadud tasakaalustamisenergia standardtoodete määratlus artikli 25 kohaselt;
- j) põhivõrguettevõtja energiapakkumuse esitamise sulgemisaeg vastavalt artikli 29 lõikele 13;
- k) artiklis 31 sätestatud ühte käivitamise optimeerimise funktsiooni abil koostatav pakkumuste üldnimekiri;
- l) kirjeldus artikli 58 kohaselt sellise algoritmi kohta, mida kasutatakse käivitamise optimeerimise funktsioonis kõikide automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservi jaoks ette nähtud standardtoodete tasakaalustamisenergia pakkumuste jaoks.
4. Hiljemalt kuus kuud pärast automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist nimetavad kõik põhivõrguettevõtjad kavandatud üksuse või üksused, kelle vastutusele jääb Euroopa keskkonna töö lõike 3 punkti e kohaselt.
5. Hiljemalt kaheksateist kuud pärast automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist võivad kõik põhivõrguettevõtjad koostada ettepaneku lõike 1 kohase automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna muudatuste kohta ning lõike 2 kohaste põhimõtete muutmise kohta. Kavandatavatele muudatustele tuleb lisada tasuvusanalüüs, mille koostavad kõik põhivõrguettevõtjad vastavalt artiklile 61. Ettepanek tehakse teatavaks komisjonile.
6. Hiljemalt kolmkümmend kuud pärast automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist või, kui kõik põhivõrguettevõtjad esitavad ettepaneku muudatuste kohta Euroopa keskkonnas lõike 5 kohaselt, hiljemalt kaksteist kuud pärast Euroopa keskkonna muudatuste ettepaneku heakskiitmist võtavad kõik põhivõrguettevõtjad, kes osalevad automaatses sageduse taastamises määruse (EL) 2017/1485 IV osa kohaselt, kasutusele automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vahetamise Euroopa keskkonna ja käitavad seda järgmisel eesmärgil:
- a) kõikide automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumuste esitamiseks;
 - b) kõikide automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumuste vahetamiseks, välja arvatud mittekättesaadavad pakkumused vastavalt artikli 29 lõikele 14;
 - c) selleks et täita kõik oma automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservidest pärineva tasakaalustamisenergia vajadused.

Artikkel 22

Tasakaalustamatuse tasaarvestuse Euroopa keskkond

1. Hiljemalt kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist peavad kõik põhivõrguettevõtjad välja töötama tasakaalustamatuse tasaarvestuse Euroopa keskkonna rajamise raamistiku.

2. Tasakaalustamatuse tasaarvestuse Euroopa keskkond, mida käitavad põhivõrguettevõtjad või üksus, mille põhivõrguettevõtjad moodustavad, tugineb ühtsetele juhtimispõhimõtetele ja äritoimingutele ning hõlmab vähemalt tasakaalustamatuse tasaarvestuse funktsiooni ja põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise funktsiooni. Euroopa keskkonnas kasutatakse tasakaalustamatuse tasaarvestusel põhivõrguettevõtjatevahelist mudelit.

3. Lõikes 1 osutatud ettepanek hõlmab vähemalt järgmist:

- a) Euroopa keskkonna kõrgetasemeline kavand;
- b) Euroopa keskkonna rajamise kava ja ajakava;
- c) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide määratlemine;
- d) kavandatud eeskirjad, mis käsitlevad Euroopa keskkonna juhtimist ja töötamist ning põhinevad mittediskrimineerimise põhimõttel ja tagavad kõigi liikmespõhivõrguettevõtjate võrdse kohtlemise, nii et ükski põhivõrguettevõtja ei saa põhjendamatut majanduskasu Euroopa keskkonna funktsioonides osalemisest;
- e) ettepanek sellis(t)e üksus(te) määramisest, mis viib (viivad) ellu ettepanekus kindlaksmääratud funktsioone. Kui põhivõrguettevõtjad teevad ettepaneku määrata rohkem kui ühe üksuse, tuleb ettepanekus näidata ja sellega tagada järgmist:
 - i) Euroopa keskkonna toimimiseks vajalike funktsioonide ühetaoline jagamine üksuste vahel. Ettepanekus tuleb täies ulatuses arvestada vajadusega kooskõlastada mitmesuguseid ülesandeid, mis on jaotatud Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
 - ii) Euroopa keskkonna kavandatud ülesehitus ja funktsioonide jagamine peab tagama Euroopa keskkonna tõhusa ja tulemusliku juhtimise, toimimise ja regulatiivse järelevalve selle üle ning toetama käesoleva määruse eesmärke;
 - iii) tõhus kooskõlastamise ja otsustamise menetlus, mille abil lahendada mis tahes vastandlikud seisukohad Euroopa keskkonda käitavate üksuste vahel;
- f) raamistik, mille abil ühtlustada artikli 18 kohased tasakaalustamisega seotud tingimused;
- g) artiklis 23 sätestatud ühiste kulude jagamist käsitlevad üksikasjalikud põhimõtted, sealhulgas ühiste kulude üksikasjalik liigitus;
- h) kirjeldus selle kohta, millist algoritmi kasutatakse tasakaalustamatuse tasaarvestuse puhul vastavalt artiklile 58.

4. Hiljemalt kuus kuud pärast tasakaalustamatuse tasaarvestuse Euroopa keskkonna rajamise raamistiku ettepaneku heakskiitmist nimetavad kõik põhivõrguettevõtjad kavandatud üksuse või üksused, kelle vastutusele jääb Euroopa keskkonna töö lõike 3 punkti e kohaselt.

5. Ühe aasta jooksul pärast tasakaalustamatuse tasaarvestuse Euroopa keskkonna ettepaneku heakskiitmist võtavad kõik põhivõrguettevõtjad, kes osalevad automaatses sageduse taastamises määruse (EL) 2017/1485 IV osa kohaselt, kasutusele tasakaalustamatuse tasaarvestuse Euroopa keskkonna ja hakkavad seda käitama. Nad kasutavad Euroopa keskkonda tasakaalustamatuse tasaarvestuseks vähemalt Mandri-Euroopa sünkroonalal.

Artikkel 23

Kulude jagamine liikmesriikide põhivõrguettevõtjate vahel

1. Kõik põhivõrguettevõtjad esitavad asjaomasele reguleerivale asutusele vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37 aastaaruande, milles selgitatakse üksikasjalikult Euroopa keskkonna rajamise, muudatuste ja käitamise kulusid kooskõlas artiklitega 19–22. Sellise aruande avaldab koostööamet, võttes arvesse tundlikku äriteavet.

2. Lõikes 1 nimetatud kulud liigitatakse järgmiselt:

- a) ühised kulud, mis tulenevad kõikide asjaomastes keskkondades osalevate põhivõrguettevõtjate kooskõlastatud tegevusest;
- b) piirkondlikud kulud, mis tulenevad mõne asjaomastes keskkondades osaleva põhivõrguettevõtja, mitte kõigi põhivõrguettevõtjate tegevusest;
- c) riiklikud kulud, mis tulenevad asjaomastes keskkondades osalevate asjaomase liikmesriigi põhivõrguettevõtjate tegevusest.

3. Lõike 2 punktis a osutatud ühised kulud jagatakse Euroopa keskkondades osalevate liikmesriikide ja kolmandate riikide põhivõrguettevõtjate vahel. Iga liikmesriigi või asjakohasel juhul kolmanda riigi põhivõrguettevõtjate makstava summa arvutamiseks tuleb üks kaheksandik ühisest kulust jagada võrdselt iga liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel, viis kaheksandikku jagada liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel võrdeliselt nende elektritarbimisega ning kaks kaheksandikku jagada võrdselt osalevate põhivõrguettevõtjate vahel lõike 2 punkti a kohaselt. Liikmesriigi osa kuludest kannab (kannavad) põhivõrguettevõtja(d), kes tegutseb (tegutsevad) selle liikmesriigi territooriumil. Kui liikmesriigis tegutseb mitu põhivõrguettevõtjat, jagatakse liikmesriigi osa põhivõrguettevõtjate vahel võrdeliselt tarbimisega vastava põhivõrguettevõtja juhtimispiirkonnas.

4. Ühiste kulude muutumise või osalevate põhivõrguettevõtjate osas toimuvate muudatuste arvessevõtmiseks tuleb ühiste kulude arvutamist korrapäraselt kohandada.

5. Põhivõrguettevõtjad, kes teevad koostööd teatavas piirkonnas, peavad tegema koos ettepaneku lõike 2 punktile b vastavate piirkondlike kulude jagamiseks. Ettepaneku peab seejärel heaks kiitma iga piirkonna liikmesriigi või, kui see on asjakohane, kolmanda riigi asjaomane reguleeriv asutus. Põhivõrguettevõtjad, kes teevad teatavas piirkonnas koostööd, võivad teise võimalusena kasutada kulude jagamiseks lõikes 3 sätestatud korda.

6. Sellised kulude jagamise põhimõtted kehtivad nende kulude suhtes, mis tulenevad Euroopa keskkonna rajamisest, muutmisest ja käitamisest alates sellest, kui kiidetakse heaks asjaomane rakendamisraamistik artikli 19 lõike 1, artikli 20 lõike 1, artikli 21 lõike 1 ja artikli 22 lõike 1 kohaselt. Kui rakendusraamistikuga eeldatakse, et Euroopa keskkonda arendatakse olemasolevate projektide alusel, võivad kõik olemasolevastes projektides osalevad põhivõrguettevõtjad teha ettepaneku, et osa varasematest, enne rakendusraamistiku ettepaneku heakskiitmist tehtud kulutustest, mis on otseselt seotud kõnealuse projekti arendamise ja rakendamisega ning mida hinnatakse mõistlikuks, tõhusaks ja proportsionaalseks, loetaks lõike 2 punktile a vastava ühise kulu osaks.

Artikkel 24

Tasakaalustamisenergia sulgemisaeg

1. Ettepanekute osana vastavalt artiklitele 19–21 ühtlustavad kõik põhivõrguettevõtjad liidu tasandil tasakaalustamisenergia sulgemisaja standardtoodete jaoks vähemalt iga järgmise reservi osas:

- a) asendusreservid;
- b) käsitsi käivitamisega sageduse taastamise reservid;
- c) automaatse käivitamisega sageduse taastamise reservid;

2. Tasakaalustamisenergia sulgemisaeg:

- a) peab olema võimalikult reaalsajalähedane;
- b) ei tohi olla enne piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega päevasisesel turul;
- c) peab jätma piisavalt aega vajaliku tasakaalustamise toimumiseks.

3. Pärast tasakaalustamisenergia sulgemisaega ei ole tasakaalustamisteenuste osutajal enam õigust esitada ega ajakohastada tasakaalustamisenergia pakkumusi.

4. Pärast tasakaalustamisenergia sulgemisaega esitavad tasakaalustamisteenuse osutajad ühendavale põhivõrguettevõtjale määruse (EL) 2017/1485 artikli 158 lõike 4 punkti b ja artikli 161 lõike 4 punkti b kohaselt viivitamatult aruande selle kohta, mil määral on mittekättesaadava tasakaalustamisenergia pakkumusi. Kui tasakaalustamisteenuse osutajal on ühenduspunkt jaotusvõrguettevõtjaga ning kui jaotusvõrguettevõtja nõuab, teatab tasakaalustamisteenuse osutaja mittekättesaadava tasakaalustamisenergia pakkumuste mahu viivitamatult ka jaotusvõrguettevõtjale.

5. Hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist määrab iga keskdspetserjuhtimise mudelit kasutav põhivõrguettevõtja kindlaks ühendplaanimise sulgemisaja, mis:

- a) võimaldab tasakaalustamisteenuse osutajatel ajakohastada ühendplaanimise pakkumusi võimalikult reaalsajalähedaselt;
- b) ei tohi olla rohkem kui kaheksa tundi enne reaalaega;
- c) peab olema enne põhivõrguettevõtja energiapakkumuste esitamise sulgemisaega.

6. Pärast iga ühendplaanimise sulgemisaega võib ühendplaanimise pakkumust muuta ainult kooskõlas selliste suunistega, mille on määranud kindlaks ühendav põhivõrguettevõtja artikli 18 kohaselt koostatud tasakaalustamisteenuse osutajaid käsitlevate tingimustega. Neid suuniseid tuleb rakendada enne, kui põhivõrguettevõtja alustab tasakaalustamisenergia vahetamist ning need peavad andma tasakaalustamisteenuse osutajale võimaluse muuta ühendplaanimise pakkumusi niivõrd, kui võrd see on võimalik enne päevasiseste piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega, ning seejuures tuleb tagada järgmine:

- a) ühendplaanimise majanduslik tasuvus;
- b) talitluskindlus;
- c) ühendplaanimise iteratsioonide järjekindlus;
- d) kõikide tasakaalustamisteenuse osutajate õiglane ja ühetaoline kohtlemine plaanimispiirkonnas;
- e) ühendplaanimisele ei tohi avalduda kahjulikku mõju.

7. Iga keskdirigeti juhtimise mudelit kasutav põhivõrguettevõtja kehtestab ühendplaanimise pakkumuste kasutamise kohta suunised enne tasakaalustamisenergia sulgemisaega kooskõlas artikli 18 lõike 8 punktiga c, et:

- a) oleks tagatud, et põhivõrguettevõtja täidab oma reservvõimsuse nõudeid reaalajas;
- b) oleks tagatud piisavad vahendid, et ära hoida ülekandevõime sisemist piiratud;
- c) oleks tagatud tootmis- ja tarbimisüksuste mõistlik juhtimine reaalajas.

Artikkel 25

Nõuded standardtoodete kohta

1. Tasakaalustamisenergia standardtooted töötatakse välja osana Euroopa keskkonna rakendamisraamistike ettepanekust vastavalt artiklitele 19–21. Pärast iga rakendusraamistiku heakskiitmist ja hiljemalt siis, kui põhivõrguettevõtja kasutab vastavat Euroopa keskkonda, peab põhivõrguettevõtja kasutama üksnes tasakaalustamisenergia standardtooteid või põhjendatud juhtudel eritooteid, et säilitada süsteemi tasakaal kooskõlas määruse (EL) 2017/1485 artiklitega 127, 157 ja 160.

2. Hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist töötavad kõik põhivõrguettevõtjad välja sageduse taastamise reservide ja asendusreservide jaoks tasakaalustamisvõimsuse standardtoodete loetelu ettepaneku.

3. Vähemalt iga kahe aasta järel vaatavad kõik põhivõrguettevõtjad läbi tasakaalustamisenergia ja tasakaalustamisvõimsuse standardtoodete loetelu. Standardtoodete läbivaatamisel tuleb arvesse võtta järgmist:

- a) artikli 3 lõikes 1 sätestatud eesmärgid;
- b) kui see on asjakohane, ettepanekud muudatuste tegemiseks standardtoodete loetelus ja artikli 31 lõike 2 kohaste pakkumuste üldnimekirjade arv;
- c) artikli 59 lõikes 4 sätestatud toimivuse näitajad.

4. Tasakaalustamisenergia ja tasakaalustamisvõimsuse standardtoodete loetelu esitatakse vähemalt järgmised standardtoote pakkumuse näitajad:

- a) ettevalmistamisaeg;
- b) muutumisperiood;
- c) täieliku käivitumise aeg;
- d) minimaalne ja maksimaalne kogus;
- e) seiskamisaeg;
- f) tarneaja minimaalne ja maksimaalne kestus;
- g) kehtivusaeg;
- h) käivitamisviis.

5. Tasakaalustamisenergia ja tasakaalustamisvõimsuse standardtoodete loetelus sätestatakse vähemalt järgmised standardtoodete muutuva väärtusega näitajad, mille määrab tasakaaluhaldur kindlaks eelkvalifitseerimisel või standardtoote pakkumuse esitamisel:

- a) pakkumuse hind;
- b) jagatavus;
- c) asukoht;
- d) seiskamisaja lõpu ja järgmise käivitamise vaheaeg.

6. Tasakaalustamisenergia ja tasakaalustamisvõimsuse standardtooted:

- a) peavad tagama tõhusa standardimise, edendama piiriülest konkurentsi ja likviidsust ning ära hoidma tarbetut turu killustamist;
- b) peavad hõlbustama tarbimisüksuse omanikel, kolmandatel isikutel ning taastuvate energiaallikatega töötavate tootmisüksuste omanikel ja energiasalvestusseadmete omanikel saada tasakaalustamisteenuse osutajaks.

Artikkel 26

Nõuded eritoodete kohta

1. Iga põhivõrguettevõtja võib artiklite 19–21 kohaste Euroopa keskkondade rakendamisraamistike heakskiitmise järel välja töötada ettepaneku tasakaalustamisenergia ja tasakaalustamisvõimsuse eritoodete määratlemise ja kasutamise kohta. Selline ettepanek hõlmab vähemalt järgmist:

- a) eritoodete määratlus ja aeg, millal neid kasutatakse;
- b) põhjendus, miks standardtooted ei ole piisavad, et tagada süsteemi talitluskindlust ja säilitada tõhusalt süsteemi tasakaalu, või põhjendus, miks teatavaid tasakaalustamisressursse ei saa kasutada tasakaalustamisturul standardtoodetena;
- c) selliste meetmete kirjeldus, mis on kavandatud selleks, et minimeerida eritoodete kasutamist nii, et neid kasutataks majandusliku tasuvuse eesmärgil;
- d) teave selle kohta, kuidas tasakaalustamisenergia eritoodete pakkumusi teisendada tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumusteks, kui selline teisendamine on võimalik;
- e) kui see on asjakohane, teave selle toimingu kohta, mille abil tasakaalustamisenergia eritoodete pakkumusi teisendada tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumusteks, ning teave selle kohta, millises pakkumuste üldnimekirjas teisendamine tehakse;
- f) tõendus selle kohta, et eritooted ei tekita olulist ebatõhusust ega moonutusi tasakaalustamisturul pakkumispirkonnas ja väljaspool seda.

2. Iga eritooted kasutav põhivõrguettevõtja vaatab vähemalt üks kord kahe aasta jooksul läbi eritoodete kasutamise vajaduse vastavalt lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele.

3. Eritooted kasutatakse rööbiti standardtoodetega. Pärast eritoodete kasutuselevõttu võib ühendav põhivõrguettevõtja kas:

- a) teisendada tasakaalustamisenergia eritoodete pakkumuse tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumuseks; või
- b) käivitada tasakaalustamisenergia eritoodete pakkumusi kohalikus ulatuses, mitte neid vahetades.

4. Eeskirjad, mille järgi teisendatakse tasakaalustamisenergia eritoodete pakkumusi tasakaalustamisenergia standardtoodete pakkumusteks vastavalt lõike 1 punktile d:

- a) peavad olema õiglasel, läbipaistval ja mittediskrimineerival;
- b) ei tohi põhjustada tasakaalustamisteenuste vahetamisele tõkkeid;
- c) peavad tagama kõigi põhivõrguettevõtjate rahalise neutraalsuse.

Artikkel 27

Pakkumuste teisendamine keskdirigjuhtimise mudelis

1. Iga põhivõrguettevõtja, kes kasutab keskdirigjuhtimise mudelit, kasutab ühendplaanimise pakkumusi tasakaalustamisteenuste vahetamiseks või reserveid jaotamiseks.

2. Iga põhivõrguettevõtja, kes kasutab keskdispetšerjuhtimise mudelit, peab kasutama süsteemi reaalsajaliseks haldamiseks kättesaadavaid ühendplaanimise pakkumusi, et osutada teistele põhivõrguettevõtjatele tasakaalustamisteenuseid, arvestades talitluskindluse piiranguid.

3. Iga põhivõrguettevõtja, kes kasutab keskdispetšerjuhtimise mudelit, peab võimalikult suures ulatuses teisendama ühendplaanimise pakkumusi lõike 2 kohaselt standardtoodeteks, võttes arvesse võrgu talitluskindlust. Eeskirjad ühendplaanimise pakkumuste teisendamiseks standardtoodeteks:

- a) peavad olema õiglasel, läbipaistval ja mittediskrimineerival;
- b) ei tohi põhjustada tasakaalustamisteenuste vahetamisele tõkkeid;
- c) peavad tagama kõigi põhivõrguettevõtjate rahalise neutraalsuse.

Artikkel 28

Varumenetlused

1. Iga põhivõrguettevõtja tagab, et alati on olemas varulahendused, kui lõigetes 2 ja 3 osutatud menetluste kasutamine ebaõnnestub.

2. Kui tasakaalustamisteenuste hankimine ei õnnestu, peavad asjaomased põhivõrguettevõtjad hankemenetlust kordama. Põhivõrguettevõtjad peavad turuosalistele teatama, et varumenetlused võetakse kasutusele nii kiiresti kui võimalik.

3. Kui tasakaalustamisenergia kooskõlastatud käivitamine ei õnnestu, ei pea põhivõrguettevõtja pakkumuste üldnimekirja käivitamisel järgima ning teatab sellest turuosalistele niipea kui võimalik.

III JAOTIS

TASAKAALUSTAMISTEENUSTE HANKIMINE

1. PEATÜKK

Tasakaalustamisenergia

Artikkel 29

Tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamine pakkumuste üldnimekirja järgi

1. Säilitamiseks süsteemi tasakaalu kooskõlas määruse (EL) 2017/1485 artiklitega 127, 157 ja 160, kasutab iga põhivõrguettevõtja oma juhtimispiirkonnas tarnimiseks kulutõhusaid kättesaadavaid tasakaalustamisenergia pakkumusi, võttes aluseks pakkumuste üldnimekirjavõi muu mudeli, mis on loodud artikli 21 lõike 5 kohase ettepanekuga.

2. Põhivõrguettevõtjad ei tohi käivitada tasakaalustamisenergia pakkumusi enne asjaomast tasakaalustamisenergia sulgemisaega, välja arvatud häireseisund ja hädaseisund, kui sellise käivitamisega leevendatakse süsteemi seisundi tõsidust, ning kui pakkumusi tehakse muul eesmärgil kui tasakaalustamiseks lõike 3 kohaselt.

3. Ühe aasta jooksul pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik põhivõrguettevõtjad ettepaneku, milles käsitletakse meetodikat, kuidas liigitada tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamise põhjuseid. Sellise meetodikaga:

- a) kirjeldatakse kõiki võimalikke tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamise põhjuseid;
- b) määratletakse iga võimaliku käivitamisepõhjuse liigitamise kriteeriumid.

4. Iga pakkumuste üldnimekirjast käivitatud tasakaalustamisenergia pakkumuse puhul määratleb pakkumuse käivitanud põhivõrguettevõtja käivitamise põhjuse, tuginedes lõike 3 kohasele meetodikale. Käivitamise põhjus tehakse teatavaks ja see on nähtav kõikidele põhivõrguettevõtjatele käivitamise optimeerimise funktsiooni kaudu.

5. Kui tasakaalustamisenergia pakkumusi käivitatakse muul alusel kui käivitamise optimeerimise funktsiooni järgi, teatab põhivõrguettevõtja aegsasti sellise kõrvalekaldumise põhjuse.

6. Taotlus käivitada tasakaalustamisenergia pakkumus käivitamise optimeerimise funktsiooniga kohustab taotlejat ja ühendavat põhivõrguettevõtjat nõustuma tasakaalustamisenergia püsikindla vahetamisega. Iga põhivõrguettevõtja tagab, et käivitatakse tasakaalustamisenergia pakkumus, mille on välja valinud käivitamise optimeerimise funktsioon. Tasakaalustamisenergia arveldatakse artikli 50 kohaselt ning ühendava põhivõrguettevõtja ja tasakaalustamisteenuse osutaja vahel V jaotise 2. peatüki järgi.

7. Tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamine tugineb põhivõrguettevõtjatevahelisele mudelile ja pakkumuste üldnimekirjale.

8. Iga põhivõrguettevõtja esitab kõik vajalikud andmed artikli 58 lõigetes 1 ja 2 sätestatud algoritmi kasutamiseks käivitamise optimeerimiseks vastavalt artikli 31 lõikes 1 kehtestatud eeskirjadele.

9. Iga ühendav põhivõrguettevõtja esitab käivitamise optimeerimise funktsioonile enne põhivõrguettevõtjate energiapakkumuste esitamise sulgemisaega kõik tasakaalustamisteenuse osutajatelt saadud tasakaalustamisenergia pakkumused, võttes arvesse artiklites 26 ja 27 sätestatud nõudeid. Ühendav põhivõrguettevõtja ei tohi muuta ega endale hoida tasakaalustamisenergia pakkumusi, välja arvatud järgmised juhud:

- a) artiklitega 26 ja 27 seotud tasakaalustamisenergia pakkumused;
- b) ilmselgelt eksliku ja ebamõistliku tarnemahuga tasakaalustamisenergia pakkumused;
- c) tasakaalustamisenergia pakkumused, mida ei ole edastatud Euroopa keskkondadele lõike 10 kohaselt.

10. Iga põhivõrguettevõtja, kes kasutab omajaotuse mudelit ja tegutseb plaanimispiirkonnas, kus kohalik päevaseste tehingute sulgemisaeg on hilisem kui tasakaalustamisenergia sulgemisaeg artikli 24 järgi, võib koostada ettepaneku, et piirata nende pakkumuste mahtu, mis edastatakse Euroopa keskkondadele vastavalt artiklitele 19–21. Euroopa keskkondadele tuleb edastada alati kõige odavamad pakkumused. Selline ettepanek hõlmab vähemalt järgmist:

- a) kindlaksmääratud vähimmaht Euroopa keskkondadele edastamiseks. Põhivõrguettevõtja edastatavate pakkumuste vähimmaht peab olema vähemalt võrdne tema määruse (EL) 2017/1485 artiklite 157 ja 160 kohaste koormuse-sageduse juhtimisploki reservvõimsusnõuete ning tasakaalustamisvõimsuse vahetamisest või reservide jaotamisest tulenevate kohustuste summaga;
- b) selliste pakkumuste vabastamise eeskirjad, mida ei edastata Euroopa keskkondadele, ning selle aja kindlaksmääramine, mil asjaomastele tasakaalustamisteenuse osutajatele teatatakse, et nende pakkumused vabanevad.

11. Vähemalt üks kord iga kahe aasta jooksul pärast seda, kui reguleeriv asutus on lõikes 10 sätestatud ettepaneku heaks kiitnud, hindavad kõik põhivõrguettevõtjad keskkondadele edastatavate pakkumuste mahu piiramise mõju ning selle mõju päevasise turu toimimisele. Nimetatud hindamine hõlmab järgmist:

- a) asjaomaste põhivõrguettevõtjate tehtav hindamine lõike 10 punkti a kohase vähimmahtu kohta, mis tuleb edastada Euroopa keskkondadele;
- b) soovitus asjaomastele põhivõrguettevõtjatele piirata tasakaalustamisenergia pakkumusi.

Hindamise põhjal teevad kõik põhivõrguettevõtjad kõigile reguleerivatele asutustele ettepaneku vaadata läbi lõike 10 punkti a kohane Euroopa keskkondadele edastatavate tasakaalustamisenergia pakkumuste vähimmaht.

12. Iga taotlev põhivõrguettevõtja võib nõuda tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamist pakkumuste üldnimekirjast kuni tasakaalustamisenergia üldmahu saavutamiseni. Kogu tasakaalustamisenergia maht, mille võib käivitada taotlev põhivõrguettevõtja tasakaalustamisenergia pakkumustest pakkumuste üldnimekirjast, arvutatakse järgmiste mahtude summana:

- a) tasakaalustamisenergia pakkumused, mille esitab taotlev põhivõrguettevõtja ning mis ei pärine reservide jaotamisest ega tasakaalustamisvõimsuse vahetamisest;
- b) tasakaalustamisenergia pakkumused, mille esitavad teised põhivõrguettevõtjad taotleva põhivõrguettevõtja nimel hangitud tasakaalustamisvõimsuse tulemusena;
- c) tasakaalustamisenergia pakkumused, mis saadakse reservide jaotamisest tingimisel, et teised reservide jaotamises osalevad põhivõrguettevõtjad ei ole veel taotlenud kõnealuste jaotatud reservide käivitamist.

13. Kõik põhivõrguettevõtjad võivad artiklite 19–21 kohaste Euroopa keskkondade rakendamisraamistike ettepanekutes kehtestada tingimused ja olukorrad, mille puhul lõikes 12 sätestatud piiranguid ei kohaldata. Kui põhivõrguettevõtja taotleb tasakaalustamisenergia pakkumusi, mis ületavad lõikes 12 sätestatud piirangu, teatatakse sellest kõikidele teistele põhivõrguettevõtjatele.

14. Iga põhivõrguettevõtja võib teatada, et käivitamise optimeerimise funktsioonile esitatud tasakaalustamisenergia pakkumused on teistele põhivõrguettevõtjatele käivitamiseks mittekättesaadavad kas ühendava põhivõrguettevõtja plaanimispiirkonnas esineva ülekandevõime piiratuse või talitluskindlusest tuleneva piirangu tõttu.

Artikkel 30

Hinnakujundus sellise tasakaalustamisenergia ja piirkonnaülese võimsuse jaoks, mida kasutatakse tasakaalustamisenergia vahetamise ja tasakaalustamatuse tasaarvestuse puhul

1. Hiljemalt üks aasta pärast käesoleva määruse jõustumist töötavad kõik põhivõrguettevõtjad välja ettepaneku sellise meetodi kohta, mille järgi määratakse hinnad tasakaalustamisenergia jaoks, mis saadakse tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamisel sageduse taastamiseks kooskõlas määruse (EL) 2017/1485 artiklitega 143 ja 147 ning sageduse asendamiseks kooskõlas määruse (EL) 2017/1485 artiklitega 144 ja 148. Selline meetod:

- a) tugineb hinnakujunduse marginaalile (on piirkulupõhine);
- b) selles määratakse kindlaks, kuidas muul eesmärgil kui tasakaalustamiseks tehtud tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamine mõjutab tasakaalustamisenergia hinda, ning samal ajal tagatakse, et vähemalt sisemise ülekandevõime piiratuse juhtimiseks käivitatud tasakaalustamisenergia pakkumused ei määra tasakaalustamisenergia hinnamarginaali;
- c) sellega kehtestatakse vähemalt üks tasakaalustamisenergia hind iga tasakaaluarveldusperioodi jaoks;
- d) see annab õigeid stiimuleid ja hinnasignaale turuosalistele;
- e) selle puhul võetakse arvesse hinnakujundusmeetodit järgmise päeva turu ja päevasisese turu ajavahemikes.

2. Juhul kui põhivõrguettevõtjad teevad kindlaks, et turu tõhusaks toimimiseks on vaja kehtestada tehnilised hinnapiirid, võivad nad ühiselt välja töötada osana lõike 1 kohasest ettepanekust tasakaalustamisenergia hinna ühtlustatud ülem- ja alammäära ettepaneku, sealhulgas pakkumishinnad ja tasakaaluhinnad, mida kohaldatakse kõigis plaanimispiirkondades. Sellisel juhul tuleb tasakaalustamisenergia hinna ühtlustatud ülem- ja alammääras võtta arvesse järgmise päeva turu ja päevasisese turu tasakaaluhind (kliiringhind) vastavalt määrusele (EL) 2015/1222.

3. Lõike 1 kohases ettepanekus määratakse kindlaks hinnakujundusmetoodika ka sellise piirkonnaülese võimsuse jaoks, mida kasutatakse tasakaalustamisenergia vahetamise või tasakaalustamatuse tasaarvestuse korral. Selline meetod peab olema kooskõlas määruses (EL) 2015/1222 kehtestatud nõuetega ning:

- a) kajastama turu ülekandevõime piiratust;
- b) põhinema sellise tasakaalustamisenergia hinnal, mis on saadud käivitatud tasakaalustamisenergia pakkumustest ja mis on määratud kas lõike 1 punktis a sätestatud hinnakujundusmeetodil või, kui see on asjakohane, lõikes 5 sätestatud hinnakujundusmeetodil;
- c) selle puhul ei kohaldata tasakaalustamisenergia vahetamise või tasakaalustamatuse tasaarvestusega seotud lisatasusid, välja arvatud tasu, mille eesmärk on hüvitada kahjusid, kui seda tasu võetakse arvesse ka muude ajavahemike korral.

4. Lõikes 1 määratletud hinnakujundusmeetodit kohaldatakse kõikide tasakaalustamisenergia standard- ja eritoodete suhtes artikli 26 lõike 3 punkti a kohaselt. Artikli 26 lõike 3 punkti b kohaste eritoodete osas võib asjaomane põhivõrguettevõtja teha ettepaneku kasutada teistsugust hinnakujundusmeetodit artikli 26 kohases eritooteid käsitlevas ettepanekus.

5. Kui kõik põhivõrguettevõtjad leiavad, et lõike 1 punkti a kohase meetodi kasutamine on ebatõhus, võivad nad taotleda selle muutmist ja esitada lõike 1 punktis a osutatud meetodi asemele teistsuguse hinnakujundusmeetodi. Sellisel juhul koostavad kõik põhivõrguettevõtjad üksikasjaliku analüüsi, millega näidatakse, et alternatiivne meetod on tõhusam.

Artikkel 31

Käivitamise optimeerimise funktsioon

1. Kõik põhivõrguettevõtjad võtavad kasutusele käivitamise optimeerimise funktsiooni artikli 29 ja käesoleva artikli kohaselt, et selle abil optimeerida tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamist erinevatest pakkumuste üldnimekirjadest. Selle funktsiooni puhul tuleb võtta arvesse vähemalt järgmist:

- a) käivitamise kulg ja erinevate tasakaalustamisenergia toodetega seotud piirangud;
- b) talitluskindlus;
- c) kõik tasakaalustamisenergia pakkumised, mis on kooskõlas pakkumuste üldnimekirjaga;

- d) võimalus optimeerida vastassuunalisi käivitamise taotlusi põhivõrguettevõtjatel;
 - e) kõikide põhivõrguettevõtjate esitatud käivitamise taotlused;
 - f) kättesaadav piirkonnaüleline võimsus.
2. Pakkumuste üldnimekirjad peavad koosnema tasakaalustamisenergia standardtoodetest. Kõik põhivõrguettevõtjad kehtestavad vajalikud pakkumuste üldnimekirjad standardtoodetest. Võimsust suurendavad pakkumused ja pakkumused võimsuse vähendamiseks või tarbimise vähendamiseks esitatakse erinevates pakkumuste üldnimekirjades.
 3. Iga käivitamise optimeerimise funktsioon kasutab vähemalt ühte võimsust suurendavate pakkumuste üldnimekirja ja vähemalt ühte võimsust vähendavate või tarbimist vähendavate pakkumuste üldnimekirja.
 4. Põhivõrguettevõtjad tagavad, et tasakaalustamisenergia pakkumused esitatakse üldnimekirja jaoks eurodes ja koos vastava turuajajuhikuga.
 5. Sõltuvalt tasakaalustamisenergia standardtoodete puhul kehtestatud nõuetest võivad põhivõrguettevõtjad koostada mitu pakkumuste üldnimekirja.
 6. Iga põhivõrguettevõtja esitab oma tasakaalustamisenergia pakkumuse jaoks käivitamisaotluse käivitamise optimeerimise funktsioonile.
 7. Käivitamise optimeerimise funktsioon teeb valiku tasakaalustamisenergia pakkumustest ja annab käivitamiskäsu nendele ühendavatele põhivõrguettevõtjatele, kellega on ühendatud väljavalitud tasakaalustamisenergia pakkumust pakkuv tasakaalustamisteenuse osutaja.
 8. Käivitamise optimeerimise funktsioon annab kinnituse käivitatud tasakaalustamisenergia pakkumuste kohta käivitamiskäsu andnud põhivõrguettevõtjale. Käivitatud tasakaalustamisteenuse osutajad vastutavad nõutava mahu tagamise eest kuni tarneajavahemiku lõpuni.
 9. Kõik põhivõrguettevõtjad, kes kasutavad sageduse taastamist ja reservide asendamist, et tasakaalustada oma koormuse-sageduse juhtimispiirkonda, püüavad kasutada kõiki tasakaalustamisenergia pakkumusi asjaomastest pakkumuste üldnimekirjadest, et süsteemi kõige tõhusamal viisil tasakaalustada, pidades silmas talitluskindlust.
 10. Põhivõrguettevõtjad, kes ei kasuta reservide asendamist oma sageduse-koormuse juhtimispiirkonna tasakaalustamiseks, püüavad kasutada kõiki tasakaalustamisenergia pakkumusi asjaomastest üldnimekirjadest sageduse taastamise reservide jaoks, et süsteemi kõige tõhusamal viisil tasakaalustada, pidades silmas talitluskindlust.
 11. Välja arvatud normaalseisundis võivad põhivõrguettevõtjad otsustada tasakaalustada süsteemi üksnes tasakaalustamisenergia pakkumustega oma juhtimispiirkonna tasakaalustamisteenuse osutajatelt, kui selline otsus aitab leevendada süsteemi olukorra tõsidust. Põhivõrguettevõtjad avaldavad sellise otsuse korral viivitamatult põhjenduse.

2. PEATÜKK

Tasakaalustamisvõimsus

Artikkel 32

Hankimiseeskirjad

1. LFC ploki põhivõrguettevõtjad vaatavad korrapäraselt ja vähemalt korra aastas läbi LFC ploki või LFC ploki plaanimispiirkonna reservvõimsuse nõuded ja määravad need kindlaks vastavalt määruse (EL) 2017/1485 artiklite 127, 157 ja 160 kohastele suuruse määramise eeskirjadele. Iga põhivõrguettevõtja analüüsib reservvõimsuse optimaalset pakkumist, et minimeerida reservvõimsuse pakkumise kulud. Selles analüüsis tuleb arvesse võtta reservvõimsuse pakkumise järgmisi võimalusi:
 - a) tasakaalustamisvõimsuse hankimine juhtimispiirkonnast ning vajaduse korral tasakaalustamisvõimsuse vahetamine naaberpiirkonna põhivõrguettevõtjatega;
 - b) reservide jaotamine, kui see on asjakohane;
 - c) lepinguväliste tasakaalustamisenergia pakkumustega hõlmatud maht, mis peaks olema kasutatav nii nende juhtimispiirkonnas kui ka Euroopa keskkondade kaudu, võttes arvesse kasutatavat piirkonnaülest võimsust.

2. Iga tasakaalustamisvõimsust hankiv põhivõrguettevõtja peab tasakaalustamisteenuse osutajatega seotud tingimusi käsitlevas artikli 18 kohaselt koostatud ettepanekus kindlaks määrama tasakaalustamisvõimsuse hankimise eeskirjad. Tasakaalustamisvõimsuse hankimise eeskirjad peavad vastama järgmistele põhimõtetele:

- a) hankemeetod peab olema turupõhine vähemalt sageduse taastamise reservide ja asendusreservide puhul;
- b) hankimine toimub võimalikult suures ulatuses lühiajaliselt ja kui see on majanduslikult kasulik;
- c) lepingulist võimsust võib jagada mitmeks lepinguperioodiks.

3. Võimsuse suurendamiseks ja vähendamiseks või tarbimise vähendamiseks kasutatav tasakaalustamisvõimsus tuleb hankida eraldi vähemalt sageduse taastamise reservide ja asendusreservide puhul. Iga põhivõrguettevõtja võib esitada ettepaneku asjaomasele reguleerivale asutusele kooskõlas direktiivi 2009/72/EÜ artikliga 37, et taotleda erandit sellest nõudest. Eranditaotlus peab sisaldama järgmist:

- a) erandi kohaldamise ajavahemik;
- b) erandiga hõlmatud tasakaalustamisvõimsuse maht;
- c) analüüs, milles käsitletakse sellise erandi mõju tasakaalustamisressursside osalemisele vastavalt artikli 25 lõike 6 punktile b;
- d) erandi põhjendus, milles näidatakse, et sellise erandi kohaldamine suurendab majanduslikku kasu.

Artikkel 33

Tasakaalustamisvõimsuse vahetamine

1. Kui vähemalt kaks põhivõrguettevõtjat vahetavad või soovivad omavahel vahetada tasakaalustamisvõimsust, koostavad nad ettepaneku, milles määratakse kindlaks reservvõimsuse vahetamise ja hankimise ühised ja ühtlustatud eeskirjad ja kord, järgides artiklis 32 sätestatud nõudeid.

2. Välja arvatud juhtudel, kui kohaldatakse artikli 35 kohast TSO-BSP mudelit, kaubeldakse tasakaalustamisvõimsusega alati põhivõrguettevõtjatevahelise mudeli alusel, mille kohaselt vähemalt kaks põhivõrguettevõtjat lepivad kokku tasakaalustamisvõimsuse ühises hankimises, võttes arvesse kättesaadavat piirkonnaülest võimsust ning määruse (EL) 2017/1485 VIII jaotise IV osa 1. ja 2. peatükis kindlaks määratud talitluspiiranguid.

3. Kõik tasakaalustamisvõimsust vahetavad põhivõrguettevõtjad peavad sisestama kõik tasakaalustamisvõimsuse standardtoodete pakkumused võimsushanke optimeerimise funktsiooni. Põhivõrguettevõtjad ei tohi tasakaalustamisvõimsuse pakkumusi muuta ega endale hoida ja peavad need tegema hankemenetluses kättesaadavaks, v.a artiklites 26 ja 27 osutatud tingimustel.

4. Kõik tasakaalustamisvõimsust vahetavad põhivõrguettevõtjad peavad tagama nii piirkonnaülese võimsuse kättesaadavuse kui ka määruse (EL) 2017/1485 kohastest talitluskindluse nõuetest kinnipidamise ühega järgmistest:

- a) meetod, mille alusel arvutatakse piirkonnaülese võimsuse kättesaadavuse tõenäosus pärast piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega päevasisesel turul, vastavalt lõikele 6;
- b) meetodid, mille alusel jaotatakse piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisajavahemikus vastavalt IV jaotise 2. peatükile.

5. Iga põhivõrguettevõtja, kes kasutab meetodit, mille alusel arvutatakse piirkonnaülese võimsuse kättesaadavuse tõenäosus pärast piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega päevasisesel turul, teatab teistele oma LFC ploki põhivõrguettevõtjatele, kui on risk, et tema juhtimispiirkonna plaanimispiirkonnas või plaanimispiirkondades ei ole reservvõimsus kättesaadav ja kui see võib mõjutada määruse (EL) 2017/1485 artikli 157 lõike 2 punkti b kohaste nõuete täitmist.

6. Põhivõrguettevõtjad, kes vahetavad tasakaalustamisvõimsust sageduse taastamise ja asendusreservide jaoks, võivad koostada ettepaneku, milles käsitletakse meetodit, mille alusel arvutatakse piirkonnaülese võimsuse kättesaadavuse tõenäosus pärast piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega päevasisesel turul. See meetod peab sisaldama vähemalt järgmise kirjeldust:

- a) kord, mille kohaselt teavitatakse LFC ploki teisi põhivõrguettevõtjaid;
- b) protsess, mille käigus hinnatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamist asjakohasel ajavahemikul;

- c) meetod, mille alusel hinnatakse riski, et piirkonnaüleline võimsus ei ole kättesaadav kavandatud ja mittekavandatud seisakute ja ülekandevõime piiratuse tõttu;
 - d) meetod, mille alusel hinnatakse riski, et reservvõimsust ei jätku tulenevalt piirkonnaüleline võimsuse mittekättesaadavusest;
 - e) varulahenduste nõue juhul, kui piirkonnaüleline võimsus ei ole kättesaadav või kui reservvõimsus ei ole piisav;
 - f) riskide tagantjärele hindamise ja jälgimise nõuded;
 - g) eeskirjad, millega tagatakse arveldamine vastavalt V jaotisele.
7. Põhivõrguettevõtjad ei tohi suurendada määruse (EL) 2015/1222 kohaselt arvatud talitluskindluse varu, et vahetada tasakaalustamisvõimsust sageduse taastamise ja asendusreservide jaoks.

Artikkel 34

Tasakaalustamisvõimsuse üleandmine

1. Põhivõrguettevõtja peab lubama tasakaalustamisteenuse osutajatel anda tasakaalustamisvõimsuse pakkumise kohustus üle selle geograafilise piirkonna piires, kus tasakaalustamisvõimsus hangiti. Asjaomane põhivõrguettevõtja või asjaomased põhivõrguettevõtjad võivad taotleda erandit, kui artikli 32 lõike 2 punkti b kohane tasakaalustamisvõimsuse lepinguperiood on rangelt lühem kui üks nädal.
2. Tasakaalustamisvõimsust võib üle anda kuni vähemalt tund enne tarnimispäeva algust.
3. Tasakaalustamisvõimsust võib üle anda, kui on täidetud järgmised tingimused:
 - a) võimsust saav tasakaalustamisteenuse osutaja on läbinud kvalifitseerimise üleantava tasakaalustamisvõimsuse jaoks;
 - b) tasakaalustamisvõimsuse üleandmine ei ohusta eeldatavasti talitluskindlust;
 - c) üleantav tasakaalustamisvõimsus ei ületa määruse (EL) 2017/1485 VIII jaotise IV osa 1. ja 2. peatükis kindlaks määratud talitluspiiranguid.
4. Kui tasakaalustamisvõimsuse üleandmine eeldab piirkonnaüleline võimsuse kasutamist, on selline üleandmine lubatud üksnes siis, kui:
 - a) üleandmiseks vajalik piirkonnaüleline võimsus on juba kättesaadav varasemast jaotamisest vastavalt IV jaotise 2. peatükile;
 - b) piirkonnaüleline võimsus on kättesaadav vastavalt meetodile, mille alusel arvutatakse piirkonnaüleline võimsuse kättesaadavuse tõenäosus pärast piirkonnaüleline tehingute sulgemisaega päevasisesel turul, kooskõlas artikli 33 lõikega 6.
5. Kui üks põhivõrguettevõtja ei luba tasakaalustamisvõimsust üle anda, põhjendab ajaomane põhivõrguettevõtja seda asjakohastele tasakaalustamisteenuse osutajatele.

3. PEATÜKK

TSO-BSP mudel

Artikkel 35

Tasakaalustamisteenuste vahetamine

1. Vähemalt kaks põhivõrguettevõtjat võivad omal algatusel või asjakohaste reguleerivate asutuste taotlusel koostada direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt ettepaneku kasutada TSO-BSP mudelit.
2. Ettepanek kasutada TSO-BSP mudelit peab sisaldama järgmist:
 - a) artikli 61 kohaselt tehtud tasuvusanalüüs, milles on näidatud TSO-BSP mudeli kasutamisest saadav kasu vähemalt asjaomaste põhivõrguettevõtjate plaanimispiirkonnas (plaanimispiirkondades);
 - b) taotletud kohaldamisaeg;
 - c) piisava piirkonnaüleline võimsuse tagamise meetodi kirjeldus vastavalt artikli 33 lõikele 6.

3. Kui kohaldatakse TSO-BSP mudelit, võidakse asjaomased põhivõrguettevõtjad ja tasakaalustamisteenuse osutajad vabastada artikli 16 lõike 2, artikli 16 lõike 4, artikli 16 lõike 5 ja artikli 29 lõike 9 kohaste nõuete kohaldamisest asjakohaste protsesside puhul.
4. Kui kohaldatakse TSO-BSP mudelit, lepivad kaasatud põhivõrguettevõtjad kokku tehnilistes ja lepingulistes tingimustes ja tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamisega seotud teabe vahetamises. Lepinguline põhivõrguettevõtja ja tasakaalustamisteenuse osutaja sõlmivad lepingu TSO-BSP mudeli alusel.
5. Sageduse taastamise reservidest saadava tasakaalustamisenergia vahetamiseks võib TSO-BSP mudelit kasutada üksnes siis, kui TSO-BSP mudelit kasutatakse ka sageduse taastamise reservidest saadava tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks.
6. Asendusreservidest saadava tasakaalustamisenergia vahetamiseks võib TSO-BSP mudelit kasutada siis, kui TSO-BSP mudelit kasutatakse ka asendusreservidest saadava tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või kui üks kahest kaasatud põhivõrguettevõtjast ei rakenda reservide asendamise protsessi koormuse-sageduse juhtimise struktuuri osana vastavalt määruse (EL) 2017/1485 IV osale.
7. Hiljemalt neli aastat pärast käesoleva määruse jõustumist peab kogu tasakaalustamisvõimsuse vahetamine põhinema põhivõrguettevõtjatevahelisel mudelil. Seda nõuet ei kohaldata asendusreservide puhul kasutatava TSO-BSP mudeli suhtes, kui üks kahest kaasatud põhivõrguettevõtjast ei rakenda reservide asendamise protsessi koormuse-sageduse juhtimise struktuuri osana vastavalt määruse (EL) 2017/1485 IV osale.

IV JAOTIS

PIIRKONNAÜLENE VÕIMSUS TASAKAALUSTAMISTEENUSTE JAOKS

1. PEATÜKK

Tasakaalustamisenergia vahetamine või tasakaalustamatuse tasaarvestamine

Artikkel 36

Piirkonnaülese võimsuse kasutamine

1. Kõik põhivõrguettevõtjad peavad kasutama kättesaadavat piirkonnaülest võimsust, mis arvutatakse vastavalt artikli 37 lõigetele 2 ja 3, tasakaalustamisenergia vahetamiseks või tasakaalustamatuse tasaarvestuseks.
2. Vähemalt kaks tasakaalustamisvõimsust vahetavat põhivõrguettevõtjat võivad kasutada piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisenergia vahetamiseks, kui piirkonnaülene võimsus on:
 - a) artikli 33 lõike 6 kohaselt kättesaadav;
 - b) artikli 38 lõigete 8 ja 9 kohaselt vabastatud;
 - c) artiklite 40, 41 ja 42 kohaselt jaotatud.

Artikkel 37

Piirkonnaülese võimsuse arvutamine

1. Pärast piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega päevasisesel turul ajakohastab põhivõrguettevõtja pidevalt tasakaalustamisenergia vahetamiseks või tasakaalustamatuse tasaarvestuseks kasutatavat piirkonnaülest võimsust. Piirkonnaülest võimsust ajakohastatakse iga kord, kui osa piirkonnaülesest võimsusest on ära kasutatud või kui piirkonnaülene võimsus on uuesti arvutatud.
2. Enne lõike 3 kohase võimsusarvutusmeetodi rakendamist kasutab põhivõrguettevõtja piirkonnaülest võimsust, mis on alles pärast piirkonnaüleste tehingute sulgemisaega päevasisesel turul.
3. Hiljemalt viis aastat pärast käesoleva määruse jõustumist loovad kõik võimsusarvutusala põhivõrguettevõtjad meetodi, mille alusel arvutatakse tasakaalustamisajavahemiku piirkonnaülene võimsus tasakaalustamisenergia vahetamiseks või tasakaalustamatuse tasaarvestuseks. Selle meetodiga ei tohi turgu moonutada ning see peab olema kooskõlas piirkonnaülese võimsuse arvutamise meetodiga, mida kohaldatakse päevasisesel turul ajavahemikes vastavalt määrusele (EL) 2015/1222.

2. PEATÜKK

Tasakaalustamisvõimsuse vahetamine või reserveide jaotamine

Artikkel 38

Üldnõuded

1. Vähemalt kaks põhivõrguettevõtjat võivad omal algatusel või asjakohaste reguleerivate asutuste taotlusel koostada direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt ettepaneku kasutada ühte järgmistest protsessidest:

- a) artikli 40 kohane koosoptimeerimisega jaotamine;
- b) artikli 41 kohane turupõhine jaotamine;
- c) artikli 42 kohane majandusliku tasuvuse analüüsil põhinev jaotamine.

Enne käesoleva määruse jõustumist tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks eraldatud piirkonnaülest võimsust võib jätkuvalt kasutada kõnealusel otstarbel kuni lepinguperioodi lõpuni.

2. Jaotamisprotsessi kasutamise ettepanek peab sisaldama järgmisi andmeid:

- a) pakkumispiirkonna piirid, turu ajavahemik, kasutamise kestus ja kasutatav meetodika;
- b) juhul kui jaotamine põhineb majandusliku tasuvuse analüüsil, jaotatud piirkonnaülese võimsuse maht ja asjaomane majandusliku tasuvuse analüüs, mis näitab, et selline jaotamine on tõhus.

3. Hiljemalt viis aastat pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik põhivõrguettevõtjad ettepaneku ühtlustada kõik meetodid, mida kasutatakse piirkonnaülese võimsuse jaotamiseks tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks ajahikus vastavalt artiklile 40 ja, kui see on asjakohane, artiklitele 41 ja 42.

4. Tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks eraldatud piirkonnaülest võimsust võib kasutada üksnes käsitsi käivitatavate sageduse taastamise reserveide, automaatselt käivitatavate sageduse taastamise reserveide ja asendusreserveide jaoks. Sageduse hoidmise reserveide käitamise ja vahetamise puhul tuleb kasutada vastavalt määrusele (EL) 2015/1222 arvatud talitluskindluse varu, v.a võrkudevahelised alalisvooluühendused, mille puhul võib sageduse hoidmise reserveide käitamiseks ja vahetamiseks kasutatavat piirkonnaülest võimsust jaotada ka kooskõlas lõikega 1.

5. Põhivõrguettevõtja võib eraldada piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks üksnes siis, kui piirkonnaülene võimsus arvutatakse kooskõlas võimsusarvutusmeetoditega, mis on loodud vastavalt määrusele (EL) 2015/1222 ja komisjoni määrusele (EL) 2016/1719.

6. Põhivõrguettevõtjad lisavad piirkonnaülese võimsuse arvutusse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks eraldatud piirkonnaülese võimsuse juba eraldatud piirkonnaülese võimsusena.

7. Kui füüsiliste ülekandeõiguste omanikud kasutavad piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks, annavad nad kõnealuse võimsuse üksnes selleks, et jätta see välja „kasuta või müü“ põhimõtte kohaldamisulatuses.

8. Kõik põhivõrguettevõtjad, kes vahetavad tasakaalustamisvõimsust või jaotatavaid reserve, hindavad korrapäraselt, kas tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks eraldatud piirkonnaülest võimsust on ikka veel selleks otstarbeks tarvis. Kui jaotamist tehakse majandusliku tasuvuse analüüsi põhjal, tehakse see hindamine vähemalt kord aastas. Kui tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks eraldatud piirkonnaülest võimsust ei ole enam vaja, vabastatakse see võimalikult kiiresti kasutamiseks järgmistes võimsuse jaotamise ajavahemikes. Sellist piirkonnaülest võimsust ei võeta piirkonnaülese võimsuse arvutustes enam arvesse kui juba eraldatud piirkonnaülest võimsust.

9. Kui tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reserveide jaotamiseks eraldatud piirkonnaülest võimsust ei ole kasutatud selle vahetuse või jaotamisega seotud tasakaalustamisenergia vahetamiseks, vabastatakse see lühema käivitamisajaga tasakaalustamisenergia vahetamiseks või tasakaalustamatuse tasaarvestuseks.

*Artikkel 39***Piirkonnaülese võimsuse turuväärtuse arvutamine**

1. Energia vahetamiseks ning tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks kasutatava sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse koosoptimeeritud või turupõhises jaotamises, põhineb piirkonnaülese võimsuse tegelikul või prognoositaval turuväärtusel.
2. Energia vahetamiseks kasutatava piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus arvutatakse nende pakkumuste alusel, mida turuosalisel teevad järgmise päeva turul, ning võimaluse ja vajaduse korral võetakse arvesse pakkumisi, mida turuosalisel eeldatavalt teevad päevasisesel turul.
3. Tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks kasutatava sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse koosoptimeeritud või turupõhises jaotamises, arvutatakse vastavalt võimsushanke optimeerimise funktsiooniga tehtud pakkumustele vastavalt artikli 33 lõikele 3.
4. Reservide jaotamiseks kasutatava sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse koosoptimeeritud või turupõhises jaotamises, arvutatakse lähtuvalt kuludest, mida tuleks vältida tasakaalustamisvõimsuse hankimisel.
5. Piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuhind peab põhinema ühel järgmisel alternatiivsel põhimõttel:
 - a) selliste läbipaistvate turunäitajate kasutamine, mis kajastavad piirkonnaülese võimsuse turuväärtust; või
 - b) selliste prognooside kasutamine, mis võimaldavad piirkonnaülese võimsuse turuhinda usaldusväärset hinnata.

Pakkumispirkondade vahel energia vahetamiseks kasutatava piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuväärtus arvutatakse lähtuvalt eeldatavatest erinevustest pakkumispirkondade vaheliste järgmise päeva ning võimaluse ja vajaduse korral päevasise turu hindade vahel. Prognoositava turuväärtuse arvutamisel tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta täiendavaid asjakohased tegureid, mis mõjutavad tarbimis- ja tootmismustrit eri pakkumispirkondades.

6. Asjaomased reguleerivad asutused võivad hinnata, kas lõike 5 punkti b kohane prognoosimismeetod, sealhulgas piirkonnaülese võimsuse prognoositud ja tegeliku turuväärtuse võrdlus, on tõhus. Kui leping on tehtud mitte varem kui kaks päeva enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist, võib asjaomane reguleeriv asutus pärast kõnealust hindamist kehtestada teistsuguse piirangu kui artikli 41 lõike 2 piirang.

*Artikkel 40***Koosoptimeerimisega jaotamine**

1. Hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik võimsusarvutusala põhivõrguettevõtjad ettepaneku, milles käsitletakse meetodit, mille alusel jaotatakse koosoptimeerimisega jaotamise protsessi käigus piirkonnaülese võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks. Seda meetodit kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks, kui lepinguperiood on kuni üks päev ja kui leping sõlmitakse kuni üks päev enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist. Kõnealune meetod hõlmab järgmist:
 - a) koosoptimeerimisega jaotamise protsessi kasutamist käsitlev teavitamine;
 - b) üksikasjalik kirjeldus, kuidas piirkonnaülese võimsust jagada energiavahetuse pakkumustele ning tasakaalustamisvõimsuse vahetamise või reservide jaotamise pakkumustele üheainsa optimeerimisega nii otsese kui ka kaudse enampakkumise jaoks;
 - c) üksikasjalik kirjeldus, milline on hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja kuidas jagatakse võimsusjaotustulu, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotati tasakaalustamisvõimsuse pakkumustele või reservide jaotamise pakkumustele koosoptimeerimisega jaotamise protsessis;
 - d) protsess, mille alusel määratakse kindlaks tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks jaotatud piirkonnaülese võimsuse maksimaalne maht.

2. See meetod peab põhinema sellise piirkonnaülese võimsuse tegelikul turuväärtusel, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse tegelikul turuväärtusel, mida kasutatakse energia vahetamiseks.
3. Hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja sellise võimsusjaotustulu jagamine, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotatakse enampakkumistel, kus vahetatakse tasakaalustamisvõimsust või jaotatakse reserve koosoptimeerimisega jaotamise protsessi kaudu, peab tagama võrdse kohtlemise võrreldes piirkonnaülese võimsusega, mida jaotatakse enampakkumistel, kus vahetatakse energiat.
4. Piirkonnaülest võimsust, mida jaotatakse enampakkumistel, kus vahetatakse tasakaalustamisvõimsust või jaotatakse reserve koosoptimeerimisega jaotamise protsessi kaudu, võib kasutada üksnes tasakaalustamisenergia vahetamiseks või reservide jaotamiseks ja seotud tasakaalustamisenergia vahetamiseks.

Artikkel 41

Turupõhine jaotamine

1. Hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist võivad kõik võimsusarvutusala põhivõrguettevõtjad koostada ettepaneku, milles käsitletakse meetodit, mille alusel jaotatakse turupõhise jaotamise protsessi käigus piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks. Seda meetodit kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks, kui lepinguperiood on kuni üks päev ja kui leping sõlmitakse kuni üks nädal enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist. Kõnealune meetod hõlmab järgmist:

- a) turupõhise jaotamise protsessi kasutamist käsitlev teavitamine;
- b) üksikasjalik kirjeldus, kuidas teha kindlaks sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuväärtus, mida kasutatakse energia vahetamiseks, ning kui see on asjakohane, siis sellise piirkonnaülese võimsuse tegelik turuväärtus, mida kasutatakse energia vahetamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuväärtus, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks;
- c) üksikasjalik kirjeldus, milline on hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja kuidas jagatakse võimsusjaotustulu, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotati enampakkumistel, kus vahetatakse tasakaalustamisvõimsust või jaotatakse reserve turupõhise jaotamise protsessi kaudu;
- d) protsess, mille alusel määratakse kindlaks tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks jaotatud piirkonnaülese võimsuse ülemmaht lõike 2 kohaselt.

2. Piirkonnaülese võimsuse jaotamine turupõhiselt piirduv 10 %-ga võimsusest, mis oli eelmisel kalendriaastal saadaval energia vahetamiseks asjaomaste pakkumispirkondade vahel, või uute võrkudevaheliste ühenduste paigaldamise korral, 10 %-ga kogu kõnealuste uute võrkudevaheliste ühenduste tehnilisest võimsusest.

Seda mahupiirangut võidakse mitte kohaldada, kui leping on tehtud kuni kaks päeva enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist või kui on tegemist alalisvooluühendusega pakkumispirkonna piiriga, kuni koosoptimeerimisega jaotamine on ühtlustatud liidu tasandil vastavalt artikli 38 lõikele 3.

3. Selle meetodi puhul tuleb võrrelda sellise piirkonnaülese võimsuse tegelikku turuväärtust, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositavat turuväärtust, mida kasutatakse energia vahetamiseks, või tuleb võrrelda sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositavat turuväärtust, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks, ja sellise piirkonnaülese võimsuse tegelikku turuväärtust, mida kasutatakse energia vahetamiseks.

4. Hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja sellise võimsusjaotustulu jagamine, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks turupõhise jaotamise protsessi kaudu, peab tagama võrdse kohtlemise võrreldes piirkonnaülese võimsusega, mida jaotatakse energia vahetamiseks.

5. Piirkonnaülest võimsust, mida jaotatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks turupõhise jaotamise protsessi kaudu, võib kasutada üksnes tasakaalustamisenergia vahetamiseks või reservide jaotamiseks ja seotud tasakaalustamisenergia vahetamiseks.

*Artikkel 42***Majandusliku tasuvuse analüüsil põhinev jaotamine**

1. Hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist võivad kõik võimsusarvutusala põhivõrguettevõtjad koostada ettepaneku, milles käsitletakse meetodit, mille alusel jaotatakse piirkonnaülest võimsust majandusliku tõhususe analüüsi põhjal. Seda meetodit kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks, kui lepinguperiood on pikem kui üks päev ja kui leping on sõlmitud varem kui üks nädal enne tasakaalustamisvõimsuse pakkumist. Kõnealune meetod hõlmab järgmist:

- a) eeskirjad ja põhimõtted, mille alusel jaotatakse piirkonnaülest võimsust majandusliku tasuvuse analüüsi põhjal;
- b) üksikasjalik kirjeldus, kuidas teha kindlaks sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositav turuväärtus, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, ning sellise piirkonnaülese võimsuse hinnanguline turuväärtus, mida kasutatakse energia vahetamiseks;
- c) üksikasjalik kirjeldus, milline on hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja kuidas jagatakse võimsusjaotustulu, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotati majandusliku tasuvuse analüüsi alusel;
- d) tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks kasutatava piirkonnaülese võimsuse ülemmaht lõike 2 kohaselt.

2. Piirkonnaülese võimsuse jaotamine majandusliku tõhususe analüüsi alusel piirdub 5 %-ga võimsusest, mis oli eelmisel kalendriaastal saadaval energia vahetamiseks asjaomaste pakkumispirkondade vahel, või uute võrkudevaheliste ühenduste paigaldamise korral, 10 %-ga kogu kõnealuste uute võrkudevaheliste ühenduste tehnilisest võimsusest. Seda mahupiirangut võidakse mitte kohaldada alalisvooluühendusega pakkumispirkonna piiri puhul seni, kuni koosoptimeerimise jaotamine või turupõhine jaotamine on ühtlustatud liidu tasandil vastavalt artikli 38 lõikele 3.

3. Meetod, mille alusel jaotatakse piirkonnaülest võimsust majandusliku tasuvuse analüüsi põhjal, peab põhinema sellise piirkonnaülese võimsuse prognoositaval turuväärtusel, mida kasutatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks ja reservide jaotamiseks, ning energia vahetamiseks kasutatava piirkonnaülese võimsuse prognoositaval turuväärtusel.

4. Hinnakujundusmeetod, kindel jaotuskord ja sellise võimsusjaotustulu jagamine, mis on saadud piirkonnaülese võimsuse eest, mida jaotatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks majandusliku tasuvuse analüüsil põhineva protsessi kaudu, peab tagama võrdse kohtlemise võrreldes piirkonnaülese võimsusega, mida jaotatakse energia vahetamiseks.

5. Lõikes 1 osutatud põhivõrguettevõtjad koostavad igat üksikut majandusliku tasuvuse analüüsil põhinevat piirkonnaülese võimsuse jaotamist käsitleva loetelu kohta ettepaneku. Loetelu sisaldab järgmist:

- a) pakkumispirkonna piiri kirjeldus;
- b) jaotatud piirkonnaülese võimsuse maht;
- c) ajavahemik, mille jooksul piirkonnaülest võimsust jaotatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks;
- d) majandusanalüüs, milles põhjendatakse sellise jaotuse tasuvust.

6. Lõikes 1 osutatud põhivõrguettevõtjad hindavad jaotatud piirkonnaülese võimsuse väärtuse uuesti tasakaalustamisvõimsuse hankimise menetluse käigus ja vabastavad jaotatud piirkonnaülese võimsuse, mida ei ole enam vaja tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks või reservide jaotamiseks.

*Artikkel 43***Piirkonnaülese võimsuse kasutamine tasakaalustamisteenuse osutajate poolt**

1. Tasakaalustamisteenuse osutajatel, kellel on artikli 35 kohane TSO-BSP mudelil põhinev tasakaalustamisvõimsuse leping põhivõrguettevõtjaga, on õigus kasutada piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks, kui neile kuuluvad füüsilised ülekandeõigused.

2. Tasakaalustamisteenuse osutajad, kes kasutavad piirkonnaülest võimsust tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks artikli 35 kohase TSO-BSP mudeli alusel, annavad oma füüsilised ülekandeõigused asjaomasele põhivõrguettevõtjale tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks. Sellised füüsilised ülekandeõigused annavad nende omanikele õiguse anda tasakaalustamisenergia vahetamine asjaomasele põhivõrguettevõtjale ja seega tuleb see vabastada „kasuta või müü“ põhimõtte kohaldamisest.

3. Piirkonnaülest võimsust, mis on lõike 2 kohaselt jaotatud tasakaalustamisvõimsuse vahetamiseks, võetakse piirkonnaülese võimsuse arvutustes arvesse kui juba jaotatud piirkonnaülest võimsust.

V JAOTIS

ARVELDAMINE

1. PEATÜKK

Arvelduspõhimõtted

Artikkel 44

Üldpõhimõtted

1. Arveldamisega:

- a) tuleb anda asjakohased majanduslikud signaalid, mis kajastavad tasakaalustamatuse olukorda;
- b) tuleb tagada, et tasakaalarveldamisel lähtutakse hinnast, mis kajastab energia väärtust reaajas;
- c) tuleb anda tasakaaluhalduritele stiimul tagada tasakaal või taastada süsteemi tasakaal;
- d) tuleb hõlbustada tasakaalarveldusmehhanismide ühtlustamist;
- e) tuleb anda põhivõrguettevõtjatele stiimul täita määruse (EL) 2017/1485 artiklite 127, 153, 157 ja 160 kohaseid kohustusi;
- f) tuleb vältida negatiivsete stiimulite andmist tasakaaluhalduritele, tasakaalustamisteenuse osutajatele ja põhivõrguettevõtjatele;
- g) tuleb soodustada turuosaliste vahelist konkurentsi;
- h) tuleb anda tasakaalustamisteenuse osutajatele stiimul pakkuda ja tarnida ühendavale põhivõrguettevõtjale tasakaalustamisteenuseid;
- i) tuleb tagada kõigi põhivõrguettevõtjate rahaline neutraalsus.

2. Iga asjakohane reguleeriv asutus tagab kooskõlas direktiivi 2009/72/EÜ artikliga 37, et ükski tema pädevusse kuuluv põhivõrguettevõtja ei saa asjaomase reguleeriva asutuse kindlaksmääratud reguleerimisperioodil majanduslikku kasu ega kahju käesoleva jaotise 2., 3. ja 4. peatüki kohase arvelduse tulemusel ning et käesoleva jaotise 2., 3. ja 4. peatüki kohase arvelduse positiivne või negatiivne rahaline tulemus antakse edasi võrgu kasutajatele kooskõlas liikmesriigis kohaldatavate eeskirjadega.

3. Iga põhivõrguettevõtja võib koostada ettepaneku luua lisaks tasakaalarveldusele täiendav arveldusmehhanism, et katta tasakaalustamisvõimsuse hankekulud vastavalt käesoleva jaotise 5. peatükile, halduskulud ja tasakaalustamisega seotud kulud. Täiendavat arveldusmehhanismi kohaldatakse tasakaaluhaldurite suhtes. Selleks tuleks soovitavalt võtta kasutusele nappusel põhineva hinnakujunduse funktsioon. Kui põhivõrguettevõtjad valivad mõne teise mehhanismi, peavad nad seda oma ettepanekus põhjendama. Kõnealuse ettepaneku peavad heaks kiitma asjakohased reguleerivad asutused.

4. Põhivõrguettevõtja plaanimispiirkonda hõlmava iga sisestamise või väljastamise osas arveldatakse kooskõlas V jaotise 3. või 4. peatükiga.

2. PEATÜKK

Arveldamine tasakaalustamisenergia osas

Artikkel 45

Tasakaalustamisenergia arvutamine

1. Põhivõrguettevõtja kehtestab korra, mille alusel toimub arveldamine vähemalt sageduse taastamise ja reserve asendamise tasakaalustamisenergia osas ja mille kohaselt:

- a) arvutatakse käivitatud tasakaalustamisenergia maht, võttes aluseks taotletud või mõõdetud käivitamised;
- b) taotletakse käivitatud tasakaalustamisenergia mahu uuesti arvutamist.

2. Iga põhivõrguettevõtja arvutab käivitatud tasakaalustamisenergia mahu lõike 1 punkti a kohaselt vähemalt:
 - a) iga tasakaaluarveldusperioodi kohta;
 - b) oma tasakaalustuspiirkondade jaoks;
 - c) igas suunas, kusjuures miinusmärk näitab tasakaalustamisteenuse osutaja suhtes väljastamist ja plussmärk näitab tasakaalustamisteenuse osutaja suhtes sisestamist.
3. Iga ühendav põhivõrguettevõtja teeb kõigi lõike 2 kohaselt arvatud käivitatud tasakaalustamisenergia mahtude osas arvelduse asjaomase tasakaalustamisteenuse osutajaga.

Artikkel 46

Tasakaalustamisenergia sageduse hoidmiseks

1. Iga ühendav põhivõrguettevõtja võib arvutada sageduse hoidmiseks käivitatud tasakaalustamisenergia mahud ja teha nende osas arvelduse tasakaalustamisteenuse osutajaga vastavalt artikli 45 lõigetele 1 ja 2.
2. Sageduse hoidmiseks käivitatud tasakaalustamisenergia hind, mis on kas positiivne, null või negatiivne, arvutatakse igas suunas, nagu on esitatud tabelis 1.

Tabel 1

Tasakaalustamisenergia eest maksmine

	Tasakaalustamisenergia hind on positiivne	Tasakaalustamisenergia hind on negatiivne
Positiivne tasakaalustamisenergia	Põhivõrguettevõtja teeb makse tasakaalustamisteenuse osutajale	Tasakaalustamisteenuse osutaja teeb makse põhivõrguettevõtjale
Negatiivne tasakaalustamisenergia	Tasakaalustamisteenuse osutaja teeb makse põhivõrguettevõtjale	Põhivõrguettevõtja teeb makse tasakaalustamisteenuse osutajale

Artikkel 47

Tasakaalustamisenergia sageduse taastamiseks

1. Iga ühendav põhivõrguettevõtja arvutab sageduse taastamiseks käivitatud tasakaalustamisenergia mahud ja teeb nende osas arvelduse tasakaalustamisteenuse osutajaga vastavalt artikli 45 lõigetele 1 ja 2.
2. Sageduse taastamiseks käivitatud tasakaalustamisenergia hind, mis on kas positiivne, null või negatiivne, arvutatakse igas suunas vastavalt artiklile 30, nagu on esitatud tabelis 1.

Artikkel 48

Tasakaalustamisenergia reservide asendamiseks

1. Iga ühendav põhivõrguettevõtja arvutab reservide asendamiseks käivitatud tasakaalustamisenergia mahud ja teeb nende osas arvelduse tasakaalustamisteenuse osutajaga vastavalt artikli 45 lõigetele 1 ja 2.
2. Reservide asendamiseks käivitatud tasakaalustamisenergia hind, mis on kas positiivne, null või negatiivne, arvutatakse igas suunas vastavalt artiklile 30, nagu on esitatud tabelis 1.

Artikkel 49

Tasakaaluhalduri tasakaalustamatuse korrigeerimine

1. Iga põhivõrguettevõtja arvutab asjaomase tasakaaluhalduri tasakaalustamatuse korrigeerimise iga käivitatud tasakaalustamisenergia pakkumuse jaoks.
2. Nende tasakaalustuspiirkondade puhul, kus artikli 54 lõike 3 kohaselt arvutatakse ühe tasakaaluhalduri kohta mitu lõpp-positsiooni tarnet, võidakse tasakaalustamatuse korrigeerimine arvutada iga positsiooni jaoks.
3. Iga tasakaalustamatuse korrigeerimise jaoks teeb iga põhivõrguettevõtja kindlaks käivitatud tasakaalustamisenergia koguse, mis arvutatakse vastavalt artiklile 45, ja mahud, mis on käivitatud muuks eesmärgiks kui tasakaalustamine.

3. PEATÜKK

Arveldamine põhivõrguettevõtjate vahel vahetatud energia osas

Artikkel 50

Energia kavatsuslik vahetamine

1. Hiljemalt üks aasta pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik põhivõrguettevõtjad ettepaneku, milles käsitletakse ühiseid arvelduseeskirju, mida kohaldatakse kõikide järgmiste kavatsuslike energiavahetuste suhtes seoses ühe või mitme määruse (EL) 2017/1485 artiklite 146, 147 ja 148 kohase toiminguga vähemalt iga järgmise tegevuse jaoks:

- a) reservide asendamine;
- b) käsitsi käivitamisega sageduse taastamine;
- c) automaatse käivitamisega sageduse taastamine;
- d) tasakaalustamatuse tasaarvestamine.

2. Iga põhivõrguettevõtjatevahelise arveldamise funktsioon teeb arvelduse kooskõlas lõike 1 kohase arvelduseeskirjaga.

3. Hiljemalt kaheksateist kuud pärast käesoleva määruse jõustumist koostavad kõik põhivõrguettevõtjad, kes kavatsuslikult vahetavad energiat sünkroonlal, ettepaneku, milles käsitletakse ühiseid arvelduseeskirju, mida kohaldatakse kavatsuslike energiavahetuste korral ühel või mõlemal järgmisel eesmärgil:

- a) määruse (EL) 2017/1485 artikli 142 kohane sageduse hoidmine;
- b) määruse (EL) 2017/1485 artikli 136 kohane muutumisperiod.

4. Hiljemalt kaheksateist kuud pärast käesoleva määruse jõustumist peavad kõik sünkroonselt ühendatud põhivõrguettevõtjad, kes vahetavad energiat sünkroonlade vahel kavatsuslikult, koostama ettepaneku, milles käsitletakse ühiseid arvelduseeskirju, mida kohaldatakse siis, kui energiat kavatakse vahetada ühel või mõlemal järgmisel eesmärgil:

- a) väljundaktiivvõimsuse sageduse hoidmine määruse (EL) 2017/1485 artiklite 172 ja 173 kohaselt sünkroonala tasandil;
- b) määruse (EL) 2017/1485 artikli 137 kohased väljundaktiivvõimsuse muutumise piirangud sünkroonala tasandil.

5. Lõike 1 kohased ühised arvelduseeskirjad sisaldavad vähemalt sätteid, mille kohaselt energia, mida kavatakse vahetada, arvutatakse järgmiselt:

- a) asjakohaste põhivõrguettevõtjatega kokku lepitud perioodide kohta;
- b) suuna kohta;
- c) arvutatud võimsusvahetuste integraal aja järgi vastavalt lõike 5 punktile a.

6. Kavatsuslike energiavahetusi käsitlevad ühised arvelduseeskirjad lõike 1 punktide a, b ja c kohaselt hõlmavad järgmist:

- a) kõik artikli 30 lõike 1 kohaselt kehtestatud tasakaalustamisenergia hinnad;
- b) tasakaalustamisenergia vahetamiseks kasutatava piirkonnaülese võimsuse hinna kujundamise meetoodika vastavalt artikli 30 lõikele 3.

7. Lõike 1 punkti d kohaseid kavatsuslike energiavahetusi käsitlevad ühised arvelduseeskirjad peavad hõlmama artikli 30 lõike 3 kohast piirkonnaülese võimsuse hinna kujundamise meetoodikat, mida kasutatakse tasakaalustamatuse tasaarvestuse puhul.

8. Kõik põhivõrguettevõtjad loovad kõigi põhivõrguettevõtjate vahelise kooskõlastatud mehhanismi, mille alusel arveldamist parandatakse.

Artikkel 51

Energia kavatsematu vahetamine

1. Hiljemalt kaheksateist kuud pärast käesoleva määruse jõustumist peavad kõik sünkroonala põhivõrguettevõtjad koostama ettepaneku, milles käsitletakse ühiseid arvelduseeskirju, mida kohaldatakse energia kavatsematu vahetamise suhtes. Ettepanek peab sisaldama järgmisi nõudeid:

- a) sünkroonlalt kavatsematute energiavahetuste käigus väljastatud energia hind peab vastama sageduse taastamise või reservide asendamise jaoks sellel sünkroonlal käivitatud võimsust suurendava tasakaalustamisenergia hinnale;

- b) sünkroonlale kavatsematute energiavahetuste käigus sisestatud energia hind peab vastama sageduse taastamise või reserveid asendamise jaoks sellel sünkroonlal käivitatud võimsust või tarbimist vähendava tasakaalustamisenergia hinnale.
2. Hiljemalt kaheksateist kuud pärast käesoleva määruse jõustumist peavad kõik sünkroonselt ühendatud põhivõrguettevõtjad koostama ettepaneku, milles käsitletakse ühiseid arvelduseeskirju, mida kohaldatakse kõigi asünkroonselt ühendatud põhivõrguettevõtjate vahel energia kavatsematu vahetamise suhtes.
3. Energia kavatsematu vahetamist põhivõrguettevõtjate vahel käsitlevate ühiste arvelduseeskirjade ettepanekud peavad aitama tagada kulu ja tulu jaotamise nende vahel.
4. Kõik põhivõrguettevõtjad loovad kõigi põhivõrguettevõtjate vahelise kooskõlastatud mehhanismi, mille alusel arveldamist parandatakse.

4. PEATÜKK

Tasakaaluarveldus

Artikkel 52

Tasakaaluarveldus

1. Iga põhivõrguettevõtja või, kui see on asjakohane, kolmas isik teeb oma plaanimispiirkonna (plaanimispiirkondade) piires, kui see on asjakohane, iga tasakaaluhalduriga iga tasakaaluarveldusperioodi kohta arvelduse vastavalt artiklile 53 kõigi artikli 49 ja artikli 54 kohaselt arvutatud tasakaalustamatuste osas artikli 55 kohaselt arvutatud asjakohase tasakaalustamatuse hinna alusel.
2. Hiljemalt üks aasta pärast käesoleva määruse jõustumist peavad kõik põhivõrguettevõtjad koostama ettepaneku, et veelgi täpsustada ja ühtlustada vähemalt järgmist:
- a) artikli 49 kohase tasakaalustamatuse korrigeerimise arvutamine ning positsiooni, tasakaalustamatuse ja eraldatud mahu arvutamine ühel artikli 54 lõikes 3 esitatud viisil;
- b) kõikide tasakaalustamatuste jaoks artikli 55 kohase tasakaalustamatuse hinna arvutamise peamised komponendid, sh sageduse reserveidest või asendusreserveidest mittekäivitatud tasakaalustamisenergia väärtuse kindlaksmääramine, kui see on asjakohane;
- c) sellise hinnameetodi kasutamine kõikide tasakaalustamatuste jaoks vastavalt artiklile 55, mille puhul on igas tasakaalustamatuse hinnapiirkonnas positiivse ja negatiivse tasakaalustamatuse jaoks kindlaks määratud üksainus hind tasakaaluarveldusperioodi kohta, ja
- d) selliste tingimuste ja meetodi kindlaksmääramine, mille kohaselt kõikide tasakaalustamatuste jaoks kasutatakse vastavalt artiklile 55 kahte hinda, mille puhul on igas tasakaalustamatuse hinnapiirkonnas kindlaks määratud üks hind positiivse ja teine negatiivse tasakaalustamatuse jaoks tasakaaluarveldusperioodi kohta; sellised tingimused ja meetodika hõlmavad järgmist:
- i) tingimused, mille korral põhivõrguettevõtja võib teha asjakohasele reguleerivale asutusele vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37 ettepaneku kohaldada kahte hinda, ning põhjendused selle kohta;
- ii) kahe hinna kasutamise meetod.
3. Lõike 2 kohase ettepaneku puhul võidakse eristada omajaotuse ja keskdispetšerjuhtimise mudeleid.
4. Lõike 2 kohases ettepanekus tuleb esitada rakendamiskuupäev mitte hiljem kui kaheksateist kuud pärast kõigi asjakohaste reguleerivate asutuste heakskiitu vastavalt artikli 5 lõikele 2.

Artikkel 53

Tasakaaluarveldusperiood

1. Hiljemalt kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumist kohaldavad kõik põhivõrguettevõtjad 15 minuti pikkust tasakaaluarveldusperioodi kõigis plaanimispiirkondades, tagades samal ajal, et kõik turu ajaüksuse piirid langevad kokku tasakaaluarveldusperioodi piiridega.
2. Sünkroonala põhivõrguettevõtjad võivad ühiselt taotleda erandit sellest lõikes 1 osutatud nõudest.
3. Kui sünkroonala asjakohased reguleerivad asutused teevad erandi lõikes 1 sätestatud nõudest, teevad nad koostöös koostööametiga asjaomase sünkroonala põhivõrguettevõtjate ühise taotluse korral või omaalgatuslikult vähemalt iga kolme aasta tagant tasuvusanalüüsi, milles käsitletakse tasakaaluarveldusperioodi ühtlustamist sünkroonlalade piires ja vahel.

Artikkel 54

Tasakaalustamatuse arvutamine

1. Kui see on asjakohane, arvutab iga põhivõrguettevõtja oma plaanimispiirkonnas lõpp-positsiooni, eraldatud mahu, tasakaalustamatuse korrigeerimise ja tasakaalustamatuse:
 - a) iga tasakaaluhalduri kohta;
 - b) iga tasakaaluarveldusperioodi kohta;
 - c) iga tasakaalustuspiirkonna kohta.
2. Tasakaalustuspiirkond peab olema võrdne plaanimispiirkonnaga, v. a keskdirigijuhtimise mudel, mille puhul tasakaalustuspiirkond võib moodustada osa plaanimispiirkonnast.
3. Kuni artikli 52 lõike 2 kohase ettepaneku rakendamiseni arvutab iga põhivõrguettevõtja tasakaaluhalduri lõpp-positsiooni ühel viisil järgmistest:
 - a) tasakaaluhalduril on üks lõpp-positsioon, mis võrdub tema välis- ja sisekaubanduse graafiku summaga;
 - b) tasakaaluhalduril on kaks lõpp-positsiooni: esimene võrdub tema tootmise välis- ja sisekaubanduse graafiku summaga ja teine tema tarbimise välis- ja sisekaubanduse graafiku summaga;
 - c) keskdirigijuhtimise mudeli puhul võib tasakaaluhalduril olla tasakaalustuspiirkonna kohta mitu lõpp-positsiooni, mis võrduvad tootmisüksuste tootmisgraafiku või tarbimisüksuste tarbimisgraafikuga.
4. Iga põhivõrguettevõtja koostab eeskirjad:
 - a) lõpp-positsiooni arvutamiseks;
 - b) eraldatud mahu määramiseks;
 - c) artikli 49 kohase tasakaalustamatuse korrigeerimise leidmiseks;
 - d) tasakaalustamatuse arvutamiseks;
 - e) tasakaaluhalduri tasakaalustamatuse uuesti arvutamise taotlemiseks.
5. Eraldatud mahtu ei arvutata selle tasakaaluhalduri jaoks, kes ei tee sisestamisi ega väljastamisi.
6. Tasakaalustamatus näitab tasakaaluhalduri ja põhivõrguettevõtja vahelise arveldustehingu suurust ja suunda; tasakaalustamatus võib olla kas:
 - a) miinusmärgiga, mis näitab puudujääki tasakaaluhalduri süsteemis,
 - b) või plussmärgiga, mis näitab ülejääki tasakaaluhalduri süsteemis.

Artikkel 55

Tasakaalustamatuse hind

1. Iga põhivõrguettevõtja koostab eeskirjad, mille alusel arvutatakse tasakaalustamatuse hind, mis võib olla positiivne, null või negatiivne, nagu on esitatud tabelis 2.

Tabel 2

Tasakaalustamatuse makse

	Tasakaalustamatuse hind on positiivne	Tasakaalustamatuse hind on negatiivne
Positiivne tasakaalustamatus	Põhivõrguettevõtja teeb makse tasakaaluhaldurile	Tasakaaluhaldur teeb makse põhivõrguettevõtjale
Negatiivne tasakaalustamatus	Tasakaaluhaldur teeb makse põhivõrguettevõtjale	Põhivõrguettevõtja teeb makse tasakaaluhaldurile

2. Lõike 1 kohased eeskirjad sisaldavad sageduse taastamise reservidest või asendusreservidest mittekäivitatud tasakaalustamisenergia väärtuse kindlaksmääramist.
3. Iga põhivõrguettevõtja arvutab tasakaalustamatuse hinna:
 - a) iga tasakaaluarveldusperioodi kohta;
 - b) oma tasakaalustamatuse hinnapiirkondade kohta;
 - c) tasakaalustamatuse iga suuna kohta.
4. Negatiivse tasakaalustamatuse puhul ei tohi tasakaalustamatuse hind olla madalam kui kas:
 - a) sageduse taastamise reservidest või asendusreservidest käivitatud positiivse tasakaalustamisenergia kaalutud keskmine hind või
 - b) kui tasakaaluarveldusperioodi jooksul ei ole kummaski suunas tasakaalustamisenergiat käivitatud, siis sageduse taastamise reservidest või asendusreservidest mittekäivitatud tasakaalustamisenergia väärtus.
5. Positiivse tasakaalustamatuse puhul ei tohi tasakaalustamatuse hind olla suurem kui:
 - a) sageduse taastamise reservidest või asendusreservidest käivitatud negatiivse tasakaalustamisenergia kaalutud keskmine hind;
 - b) kui tasakaaluarveldusperioodi jooksul ei ole kummaski suunas tasakaalustamisenergiat käivitatud, siis sageduse taastamise reservidest või asendusreservidest mittekäivitatud tasakaalustamisenergia väärtus.
6. Kui sama tasakaaluarveldusperioodi jooksul on sageduse taastamise reservidest või asendusreservidest käivitatud nii positiivset kui ka negatiivset tasakaalustamisenergiat, määratakse tasakaalustamatuse hind kindlaks positiivse ja negatiivse tasakaalustamatuse jaoks vähemalt ühe lõigetes 4 ja 5 sätestatud põhimõtte alusel.

5. PEATÜKK

Arveldamine tasakaalustamisvõimsuse osas

Artikkel 56

Hankimine plaanimispiirkonnast

1. Plaanimispiirkonna iga põhivõrguettevõtja, kes kasutab tasakaalustamisvõimsuse pakkumusi, peab kehtestama eeskirjad vähemalt sageduse taastamise reservide ja asendusreservide osas arveldamiseks kooskõlas artiklis 32 sätestatud nõuetega.
2. Plaanimispiirkonna iga põhivõrguettevõtja, kes kasutab võimsuspakkumusi, peab tegema arvelduse vähemalt kõigi hangitud tasakaalu taastamise reservide ja asendusreservide osas kooskõlas artiklis 32 sätestatud nõuetega.

Artikkel 57

Hankimine väljastpoolt plaanimispiirkonda

1. Kõik tasakaalustamisvõimsust vahetavad põhivõrguettevõtjad peavad kehtestama eeskirjad hangitud tasakaaluvõimsuse osas arveldamiseks vastavalt artiklile 33 ja artiklile 35.
2. Kõik tasakaalustamisvõimsust vahetavad põhivõrguettevõtjad arveldavad hangitud tasakaalustamisvõimsuse osas ühiselt, kasutades põhivõrguettevõtjate vahelise arveldamise funktsiooni vastavalt artiklile 33. TSO-BSP mudeli alusel tasakaalustamisvõimsust vahetavad põhivõrguettevõtjad teevad arvelduse hangitud tasakaaluvõimsuse osas artikli 35 kohaselt.
3. Kõik tasakaalustamisvõimsust vahetavad põhivõrguettevõtjad peavad kehtestama eeskirjad jaotatud piirkonnaülese võimsuse osas arveldamiseks vastavalt IV jaotise 2. peatükile.
4. Kõik tasakaalustamisvõimsust vahetavad põhivõrguettevõtjad arveldavad jaotatud piirkonnaülese võimsuse osas vastavalt IV jaotise 2. peatükile.

VI JAOTIS

ALGORITM*Artikkel 58***Tasakaalustamisalgoritmid**

1. Artiklite 19, 20 ja 21 kohastes ettepanekutes koostavad kõik põhivõrguettevõtjad algoritmid, mida käivitamise optimeerimise funktsioon kasutab tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamiseks. Need algoritmid peavad:

- a) järgima tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamise meetodit kooskõlas artikliga 29;
- b) järgima tasakaalustamisenergia hinnameetodit kooskõlas artikliga 30;
- c) võtma arvesse tasakaalustamatuse tasaarvestuse ja piirkonnaülese käivitamise protsesside kirjeldust vastavalt määruse (EL) 2017/1485 III jaotise IV osale.

2. Artikli 22 kohases ettepanekus peavad kõik põhivõrguettevõtjad esitama algoritmid, mida tasakaalustamatuse tasaarvestuse funktsioon kasutab. Selle algoritmiga tuleb minimeerida tasakaalustamisressursside vastassuunalist käivitamist, kasutades tasakaalustamatuse tasaarvestust vastavalt määruse (EL) 2017/1485 IV osale.

3. Artikli 33 kohases ettepanekus esitavad vähemalt kaks tasakaalustamisvõimsust vahetavat põhivõrguettevõtjat algoritmid, mida võimsushanke optimeerimise funktsioon kasutab tasakaalustamisenergia pakkumuste käivitamiseks. Need algoritmid peavad:

- a) minimeerima kõigi ühiselt hangitud tasakaalustamisvõimsuse hankimise üldkulusid;
- b) kui see on asjakohane, arvesse võtma kasutatavat piirkonnaülest võimsust, sh selle pakumise võimalikke kulusid.

4. Kõik kooskõlas käesoleva artikliga loodud algoritmid peavad:

- a) järgima talitluspiiranguid;
- b) arvesse võtma tehnilisi ja võrgu piiranguid;
- c) võtma vajaduse korral arvesse kasutatavat piirkonnaülest võimsust.

VII JAOTIS

ARUANDLUS*Artikkel 59***Euroopa aruanne tasakaalustamisturgude lõimimise kohta**

1. ENTSO-E avaldab Euroopa aruande, et järgida, kirjeldada ja analüüsida käesoleva määruse rakendamist ning Euroopa tasakaalustamisturgude lõimimisel saavutatud edu, järgides teabe konfidentsiaalsuse nõudeid artikli 11 kohaselt.

2. Aruande esitamise vormi kohta kehtib järgmine:

- a) kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist ja seejärel iga kahe aasta tagant avaldatakse üksikasjalik aruanne;
- b) kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumist ja seejärel iga kahe aasta tagant avaldatakse aruande lühem versioon, et käsitleda saavutatud edu ja ajakohastada tulemusnäitajad.

3. Lõike 2 punkti a kohases aruandes:

- a) kirjeldatakse ja analüüsitakse ühtlustamist ja lõimimist ning tänu käesoleva määruse kohaldamisele tasakaalustamisturgude ühtlustamisel ja lõimimisel saavutatud edu;
- b) kirjeldatakse käesoleva määruse kohaste rakendamisprojektide olukorda;
- c) hinnatakse rakendamisprojektide omavahelist kokkusobivust ja uuritakse, milline areng võiks seada ohtu tulevase lõimimise;
- d) analüüsitakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamise ja reservide jaotamise arengut ning kirjeldatakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamise ja reservide jaotamise edasise parandamisega seotud võimalikke takistusi, eeldusi ja meetmeid;

- e) kirjeldatakse tasakaalustamisteenuste praegust vahetamist ja analüüsitakse võimalikku vahetamist tulevikus;
- f) analüüsitakse standardtoodete sobivust, võttes arvesse eri tasakaalustamisreservide uusimat arengut ja tehakse ettepanek standardtoodete võimaliku täiustamise kohta;
- g) hinnatakse standardtoodete täiendava ühtlustamise vajadust ja mitteühtlustamise võimalikku mõju tasakaalustamisturgude lõimimisele;
- h) hinnatakse põhivõrguettevõtjate kasutatavate eritoodete olemasolu ja põhjendust ning nende mõju tasakaalustamisturgude lõimimisele;
- i) hinnatakse tasakaaluarveldamise peamiste aspektide ühtlustamisel saavutatud edu ja mitteühtlustamisest tulenevate võimalike moonutuste tagajärgi;
- j) esitatakse artikli 61 kohase tasuvusanalüüsi tulemused.

4. ENTSO-E koostab aruannetes kasutatavad tasakaalustamisturgude tulemusnäitajad. Need tulemusnäitajad kajastavad järgmist:

- a) tasakaalustamisenergia pakkumuste, sh tasakaalustamisvõimsuse pakkumuste kättesaadavus;
- b) tasakaalustamatuse tasaarvestusest, tasakaalustamisteenuste vahetamisest ja reservide jaotamisest saadav majanduslik kasu ja sääst;
- c) standardtoodete kasutamise eelised;
- d) tasakaalustamise kogumaksumus;
- e) tasakaalustamisturgude majanduslik tasuvus ja usaldusväärsus;
- f) tasakaalustamisturgude võimalik ebatõhusus ja moonutused;
- g) tõhususe vähenemine tulenevalt eritoodetest;
- h) tasakaalustamiseks kasutatava tasakaalustamisenergia standardtoodete ja eritoodete (nii kasutatava kui ka käivitatud) maht ja hind;
- i) tasakaalustamatuse hind ja süsteemi tasakaalustamatus;
- j) tasakaalustamisteenuste varasemate aastate hinna areng;
- k) tasakaalustamiseks jaotatava kogu piirkonnaülese võimsuse eeldatava ja tegeliku kulu ja tulu võrdlus.

5. Enne lõpparuande esitamist koostab ENTSO-E aruande kavandi ettepaneku. Selles ettepanekus määratakse kindlaks aruande ülesehitus, sisu ja selles kasutatavad tulemusnäitajad. Ettepanek esitatakse koostööametile, kellel on kahe kuu jooksul pärast ettepaneku esitamist õigus nõuda muudatuste tegemist.

6. Lõike 2 punkti a kohane aruanne peab sisaldama ka iga artikli 60 kohase tasakaalustamisaruande ingliskeelset kommenteeritud kokkuvõtet.

7. Nendes aruannetes esitatakse iga plaanimispiirkonna, iga pakkumuspiirkonna piiri või iga LFC-ploki kohta summeerimata teave ja näitajad.

8. ENTSO-E avaldab need aruanded internetis ja esitab koostööametile mitte hiljem kui kuus kuud pärast asjaomase aasta lõppu.

9. Pärast tähtpäevi, mil kõik põhivõrguettevõtjad peavad kasutama artikli 19 lõike 5, artikli 20 lõike 6, artikli 21 lõike 6 ja artikli 22 lõike 5 kohaseid Euroopa keskkondi, vaatavad kõik põhivõrguettevõtjad läbi artiklite sisu ja avaldamise tingimused. Selle läbivaatamise tulemusel koostab ENTSO-E ettepaneku uue struktuuri ja aruannete avaldamise aja kohta ja esitab selle koostööametile. Koostööametil on kolme kuu jooksul pärast ettepaneku esitamist õigus nõuda muudatuste tegemist.

Artikkel 60

Põhivõrguettevõtja tasakaalustamisaruanne

1. Vähemalt kord iga kahe aasta tagant avaldab iga põhivõrguettevõtja tasakaalustamisaruande, mis hõlmab kahte varasemat kalendriaastat, järgides teabe konfidentsiaalsuse nõudeid artikli 11 kohaselt.

2. Tasakaalustamisaruandes:
 - a) esitatakse teavet kasutatava, hangitud ja kasutatud eritoodete mahu kohta ning eritoodete kasutamise põhjendust vastavalt artiklis 26 esitatud tingimustele;
 - b) esitatakse kokkuvõtlik analüüs tasakaalustamisvõimsuse suuruse kohta ja sh arvutatud reservvõimsuse nõuete põhjendus ja selgitus;
 - c) esitatakse kokkuvõtlik analüüs reservvõimsuse optimaalse pakkumise kohta, sh tasakaalustamisvõimsuse mahu põhjendus;
 - d) analüüsitakse kulusid ja tulusid ning eritoodete kasutamisest tulenevat võimalikku ebatõhusust ja võimalikke kõrvalekaldeid, keskendudes konkurentsile ja turu killustatusele, tarbimiskaja ja taastuvate energiaallikate osalemisele tasakaalustamisturgude lõimimisele ning muudele elektriturgudele avalduvale kõrvalmõjule;
 - e) analüüsitakse tasakaalustamisvõimsuse vahetamise ja reserve jaotamise võimalusi;
 - f) selgitatakse ja põhjendatakse tasakaalustamisvõimsuse hankimist, ilma et vahetataks tasakaalustamisvõimsust või jaotataks reserve;
 - g) analüüsitakse sageduse hoidmise reservidest ja vajaduse korral asendusreservidest tasakaalustamisenergia käivitamise optimeerimise funktsiooni tõhusust.
3. Tasakaalustamisaruanne peab olema kas inglise keeles või sisaldama vähemalt ingliskeelset kommenteeritud kokkuvõtet.
4. Varem avaldatud aruannete põhjal on asjakohasel reguleerival asutusel direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt õigus nõuda põhivõrguettevõtja järgmise tasakaalustamisaruande ülesehituse ja sisu muutmist.

VIII JAOTIS

TASUVUSANALÜÜS

Artikkel 61

Tasuvusanalüüs

1. Kui põhivõrguettevõtjad peavad tegema käesoleva määruse kohaselt tasuvusanalüüsi, määravad nad kindlaks tasuvusanalüüsi kriteeriumid ja meetodi ja esitavad need asjakohasele reguleerivale asutusele vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37 hiljemalt kuus kuud enne tasuvusanalüüsi tegemise algatamist. Asjakohastel reguleerivatel asutustel on õigus ühiselt nõuda kriteeriumide ja meetodi muutmist.
2. Tasuvusanalüüsis võetakse arvesse vähemalt järgmist:
 - a) tehniline teostatavus;
 - b) majanduslik tasuvus;
 - c) mõju konkurentsile ja tasakaalustamisturgude lõimimisele;
 - d) rakendamisega kaasnev kulu ja tulu;
 - e) mõju Euroopa ja riikide tasakaalustamiskulule;
 - f) võimalik mõju Euroopa elektrituru hindadele;
 - g) põhivõrguettevõtjate ja tasakaaluhaldurite võime oma kohustusi täita;
 - h) mõju turuosalistele tulenevalt täiendavatest tehnilistest või IT-nõuetest; seda hinnatakse koostöös asjaomaste sidusrühmadega.
3. Kõik asjaomased põhivõrguettevõtjad esitavad tasuvusanalüüsi tulemused kõigile asjakohastele reguleerivatele asutustele koos põhjendatud ettepanekuga, kuidas lahendada tasuvusanalüüsis kindlaks tehtud võimalikud probleemid.

IX JAOTIS

ERANDID JA JÄLGMINE

Artikkel 62

Erandid

1. Reguleeriv austus vastavalt direktiivi 2009/72/EÜ artiklile 37 võib põhivõrguettevõtja taotluse korral või omaalgatuslikult teha asjakohastele põhivõrguettevõtjatele erandi käesoleva määruse ühest või mitmest sättest vastavalt lõigetele 2 kuni 12.
2. Põhivõrguettevõtja võib taotleda erandit järgmistest nõuetest:
 - a) tähtaeg, mil põhivõrguettevõtja peab kasutama artikli 19 lõike 5, artikli 20 lõike 6, artikli 21 lõike 6 ja artikli 22 lõike 5 kohaseid Euroopa keskkondi;
 - b) ühendplaanimise sulgemisaja kindlaksmääramine keskdirigetserjuhtimise mudeli puhul vastavalt artikli 24 lõikele 5 ja võimalus muuta ühendplaanimise pakkumusi vastavalt artikli 24 lõikele 6.
 - c) artikli 41 lõike 2 kohase turupõhiselt jaotatava piirkonnaülese võimsuse ülemmaht või artikli 42 lõike 2 kohase majandusliku tõhususe analüüsi põhise jaotamise ülemmaht;
 - d) tasakaaluarveldusperioodi ühtlustamine vastavalt artikli 53 lõikele 1.
 - e) artiklite 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 56 ja 57 kohaste nõuete rakendamine.
3. Erandite tegemine peab olema läbipaistev, mittediskrimineeriv, erapooletu, hästi dokumenteeritud ja põhinema põhjendatud taotlusel.
4. Põhivõrguettevõtjad esitavad kirjaliku eranditaotluse asjakohasele reguleerivale asutusele hiljemalt kuus kuud enne, kui hakatakse kohaldama sätteid, millest erandit taotletakse.
5. Eranditaotlus peab sisaldama järgmist teavet:
 - a) sätteid, millest erandit taotletakse;
 - b) taotletud erandi kohaldamisaja;
 - c) üksikasjalik kava ja ajakava, milles on täpsustatud, kuidas käsitletakse käesoleva määruse asjaomaseid sätteid ja tagatakse nende rakendamine pärast erandi kohaldamisaja lõppemist;
 - d) taotletud erandi mõju lähiturgudele;
 - e) hinnang selle kohta, millised võimalikud riskid taotletud erandiga kaasnevad Euroopa tasakaalustamisturgude lõimimise seisukohast.
6. Asjaomane reguleeriv asutus võtab vastu otsuse eranditaotluse kohta kuue kuu jooksul alates taotluse saamise päevast. Seda tähtaega võib pikendada kolme kuu võrra enne tähtaja möödumist, kui asjaomasel reguleerival asutusel on vaja, et erandit taotleval põhivõrguettevõtjal esitaks rohkem teavet. Täiendav periood algab siis, kui täielik teave on saadud.
7. Erandit taotleval põhivõrguettevõtjal peab esitama täiendava teabe, mida asjaomane reguleeriv asutus nõuab, kahe kuu jooksul kõnealuse taotluse saamisest. Kui põhivõrguettevõtja ei esita taotletud teavet tähtajaks, loetakse eranditaotlus tagasivõetuks, välja arvatud juhul, kui enne selle tähtaja möödumist:
 - a) asjaomane reguleeriv asutus otsustab anda pikendust;
 - b) põhivõrguettevõtja esitab asjaomasele reguleerivale asutusele põhjenduse, et erandi tegemise taotlus on täielik.
8. Eranditaotluse hindamisel või erandi omaalgatuslikul tegemisel kaalub asjaomane reguleeriv asutus järgmisi tahke:
 - a) asjaomase sätte või asjaomaste sätete rakendamisega seotud probleemid;
 - b) asjaomase sätte või asjaomaste sätetega seotud riskid talitluskindluse seisukohast;
 - c) asjaomase sätte või asjaomaste sätete rakendamise hõlbustamiseks võetud meetmed;
 - d) asjaomase sätte või asjaomaste sätete rakendamata jätmise mõju teiste Euroopa turuosaliste mittediskrimineerimise ja konkurentsi seisukohast, eriti seoses tarbimiskaja ja taastuvate energiaallikatega;

- e) mõju majanduse üldisele tõhususele ja tarkvõrgutaristule;
- f) mõju teistele plaanimispiirkondadele ja üldised tagajärjed Euroopa turgude lõimimise seisukohast.
9. Asjaomane reguleeriv asutus peab tegema põhjendusega otsuse eranditaotluse või omaalgatusliku erandi kohta. Kui asjaomane reguleeriv asutus teeb erandi, täpsustab ta selle kestuse. Erandi võib lubada üksnes üks kord ja maksimaalselt kaheks aastaks, v. a lõike 2 punktide c ja d kohased erandid, mida võib lubada kuni 1. jaanuarini 2025.
10. Asjaomane reguleeriv asutus teavitab oma otsusest põhivõrguettevõtjat, koostööametit ja Euroopa Komisjoni. Otsus avaldatakse ka asjaomase reguleeriva asutuse veebisaidil.
11. Asjaomane reguleeriv asutus peab registrit, mis sisaldab kõiki erandeid, mis on lubatud või mille lubamisest on keeldutud, ning ta esitab koostööametile ajakohastatud ja konsolideeritud registri vähemalt üks kord iga kuue kuu tagant, ning selle koopia ENTSO-Ele.
12. Register peab sisaldama eelkõige järgmist:
- a) sätteid, millest erand tehakse või millest erandi tegemisest keeldutakse;
 - b) erandi sisu;
 - c) erandi tegemise või sellest keeldumise põhjused;
 - d) erandi tegemise tagajärjed.

Artikkel 63

Jälgimine

1. ENTSO-E jälgib määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 8 lõike 8 kohaselt käesoleva määruse rakendamist. ENTSO-E jälgib käesoleva määruse rakendamist vähemalt järgmise osas:
- a) artikli 59 kohase tasakaalustamisturgude lõimimist käsitleva Euroopa aruande koostamine;
 - b) käesoleva määruse rakendamist käsitleva aruande koostamine, sh turu lõimimise hõlbustamisele keskenduvate kohaldatavate eeskirjade ühtlustamise mõju.
2. ENTSO-E peab hiljemalt kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist esitama koostööametile arvamuse kujundamiseks seirekava, mis hõlmab koostatavaid aruandeid ja võimalikku ajakohastamist.
3. Koostööamet peab hiljemalt kaksteist kuud pärast käesoleva määruse jõustumist koos ENTSO-Ega koostama sellise olulise teabe loendi, mille ENTSO-E edastab koostööametile kooskõlas määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 8 lõikega 9 ja artikli 9 lõikega 1. Sellist asjakohase teabe loetelu võidakse ajakohastada. ENTSO-E peab säilitama koostööameti nõutavat teavet põhjalikus, standardvormingus digitaalses andmearhiivis.
4. Kõik põhivõrguettevõtjad peavad ENTSO-Ele esitama teavet, mida võrgustik vajab lõigetes 1 ja 3 nimetatud ülesannete täitmiseks.
5. Turuosalised ja muud elektri tasakaalustamisturgude lõimimisega seotud organisatsioonid peavad koostööameti ja ENTSO-E ühisel nõudmisel esitama ENTSO-Ele lõigete 1 ja 3 kohaseks jälgimiseks vajaliku teabe, välja arvatud teave, mille direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 kohaselt on juba saanud asjaomased reguleerivad asutused, koostööamet või ENTSO-E oma käsutusse seoses nende vastavate rakendamise jälgimise ülesannete täitmiseks.

X JAOTIS

ÜLEMINEKU- JA LÕPPSÄTTED

Artikkel 64

Irimaa ja Põhja-Irimaa üleminekusätted

Alates 31. detsembrist 2019 kohaldatakse Irimaa ja Põhja-Irimaa suhtes käesoleva määruse sätteid, välja arvatud nõuete ja meetodite väljatöötamises osalemine, mille kohta kehtivad asjaomased tähtajad.

*Artikkel 65***Jõustumine**

1. Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.
2. Artiklite 14, 16, 17, 28, 32, 34–36, 44–49 ja 54–57 osas hakatakse käesolevat määrust kohaldama üks aasta pärast käesoleva määruse jõustumist.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 23. november 2017

Komisjoni nimel
president
Jean-Claude JUNCKER
